

השמעת קול

עריכת שיעור – שיעור המשמיע קול להודיע את השעה מותר לערוך אותו לפני שבת כדי שישמיע קול בשבת, אבל בשבת אסור למשוך את המשקולות או את הגלגלים כדי שלא יפסוק מהילוכו, וכ"ש שאם עמד מהילוכו שאין להכניסו שילך אפי' רק ע"י נענוע חוט הברזל (וי"א שזה אסור מדאורייתא), וגם שיעור שרגל לפסוק מהילוכו ומנענעים אותו במקצת כדי שימשיך יש להזהר מלנענעו בשבת. ובחוללה הצריך לכך יש להתיר לערוך את השיעור בעודו הולך, אם קשה למצוא לזה נכרי, וע"י נכרי מותר לצורך חולה אף כשאינו הולך, ולשאר צרכי מצוה משמע מהח"א שאין להתיר אלא כשהשעון ערוך. ובטאש"ן אוה"ר (שעון כ"ס) אפשר שיש להתיר למשוך השלשלת שלהם ע"י נכרי אף שלא לשם מצוה, וצ"ע למעשה.

הברחת בעלי חיים ע"י השמעת קול – כתב השו"ע שהמשמר פירותיו וזרעיו מפני חיה ועוף לא יספוק כף אל כף ולא יטפח כפיו על יריכו ולא יקד ברגל כדי להשמיע קול ולהבריח חיה או עוף, גזירה שמא יטול צרור ויזרוק להם לרה"ר. וכתב המ"ב שלהפוסקים שבזמננו אין רה"ר אפשר דשרי בכל זה, דזה גזירה לגזירה, ולספק כף אל כף כלאחר יד מותר לכונ"ע.

מותר לשחק בעצמות הנקראים טשי"ך – (כעין חמוש אבנים) אע"פ שמשמיעים קול כיון שאינו מכוון לקול שיר, ונוהגים לעשותם מכסף לצורך שבת שלא יהיה מחזי כעובדא דחול. ומהר"א ששון אוסר כיון שאין תועלת בידיעת חכמת משחק זה, וה"ה בכל מיני שחוק, ואף בחול יזהר בזה משום מושב ליציץ, ובברכי יוסף הביא עוד כמה גדולים שמחמירים בזה.

דברים נוספים האסורים בשבת מדרבנן

משחק באגוזים או בתפוחים – אין לשחק בגלגול אגוזים או תפוחים, משום אשוויי גומות, וכתב הרמ"א שעל גבי שלחן (או מחצלת וכדו'. מ"ב) מותר, אבל בקרקע מרוצפת אסור, דקרקע בקרקע מיחלף.

משחק כדי להרויח אסור בשבת דהוי כמקח וממכר, ומ"מ אין למחות בנשים וקטנים, דמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים.

שאיבת מים בגלגל – אסור לשאוב מים בגלגל שמו ימלא מים לגינתו או לחורבתו או למשרה של פשתן, כיון שזה בלא טורח, ולכן אם אין שם גינה או חורבה או בריכת פשתן מותר, וי"א שאין האיסור אלא בגלגל גדול שקבועים בו מסביב הרבה דללים, והוא מוציא הרבה מים בלי טורח, אבל גלגלים שלנו שאין ממלאים בהם אלא מעט מותר, וכן עיקר.

פירות שעל הגג שעומד לבוא עליהם מטר אסור לשלשלם בשבת דרך ארובה, (אא"כ צריך להם לשבת עצמה), אבל לכסותם מותר, ואפי' לבנים שהם מוקצין מותר לכסותם בשבת, אבל לטלטלם אסור אף שאין לו במה לכסותם.

נתינת כלי תחת מים הדולפים – גשמים הדולפים בשבת לבית אין עליהם דין מוקצה או נולד, ועל כן אם הם ראויים להחיצה או אפי' לשתית בהמה מותר לתת כלי בשבת כדי לקולטם, אבל אם אינם ראויים כלל אסור, דאין מניחים כלי ע"מ שימאס ויהיה גרף של רעי, אע"פ שאינו מתכוון להוציאו אח"כ, וממילא יש בזה משום מבטל כלי מהיכנו, אמנם בדיעבד מותר לטלטל את הכלי אף קודם שנתמלא, אם הוא במקום הקבוע לשיבת האדם. והח"א מתייר במקום צורך גדול להניח את הכלי שם, וכדעת הטור. ומה שאנו נוטלים ידים בבוקר או מים אחרונים לתוך כלי, מבואר דס"ל כהטור, או דלא חשיב שאין המים ראויים, כיון דאינו אלא רוח רעה.

סימן של"ט

דברים האסורים בשבת מדרבנן

איתא במתני' (ביצה ל"ו) כל שחייבין עליו משום שבות משום שבות, לא משום מצוה בשבת, חייבין עליו ביום טוב. ואילו הן משום שבות, לא עולין באלו, ולא רוכבין על גבי בהמה, ולא שטין על פני המים, ולא מטפחין, ולא מספקין, ולא מרקדין. ואלו הן משום רשות, לא דנין, ולא מקדישין, ולא חולצין, ולא מייבמין. ואלו הן משום מצוה, לא מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, ולא מגביהין תרומה ומעשר. כל אלו ביום טוב אמרו, קל וחומר בשבת. אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ובסימן זה יבוארו מה הטעם שחכמים אסרו דברים אלו, ופרטי הדינים בזה.

רכיבה ע"ג בהמה אסורה בשבת, וכמבואר בסימן ש"ה.

שחיה – אין לשחות במים שמא יעשה חבית של שייטים ללמוד לשחות, (ושחיה היינו כשעוקר גם רגליו מן הקרקע), ואפי' בבריכה שבחצר אסור, ואם יש לבריכה כעין כתלים גבוהים בכל צד מותר בחצר, דמדי לכלי ולכא למיגזר בזה. ובבה"ל מצדד שבה"ר אסור גם באופן זה.

דברים שנאסרו שמא יבוא לתקן כלי שיר – אין מכים כף על כף או כף על ירך בין באבלו או בחמתו כדי לעורר את הצער, בין מחמת שמחה, שמא יבוא לתקן כלי שיר, ואפי' להכות באצבע על הקרקע או על הלוח או אצבע על אצבע (כגון המכים באמה על האגודל בנעימה), ועושים בזה תנועות עריבות כדרך המשוררים, או לקשקש באגוז לתניק או לשחק בו בזוג כדי שישתוק, כל זה וכיוצא בו אסור, ולספק כלאחר יד מותר, אבל קשקש זוג וכדומה שזה יותר דרך שיר אסור אף כלאחר יד. ולהכות באצבע על אצבע כדי להקצין את חבירו משנתו, מהמ"א משמע שמותר, ומהתו"ש והפמ"ג משמע להחמיר. ולרקוד אסור, ואף בשמחה של מצוה כגון בנישואין אסור, ובשמחת תורה מותר לרקד לכבוד התורה, אמנם אין כדאי להתיר בזה אלא טיפוח וריקוד ולא קשקש בפעמונים וזגים או שאר כלי שיר. וכתב הרמ"א דהאידנא מספקין ומרקדין ואין מוחים בידם, משום דמוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים, וי"א שבזמן הזה הכל מותר כי אין אנו בקיאים בעשית כלי שיר, ואפשר שמכח זה נהגו להקל בטיפוח וסיפוק וריקוד, אבל קשקש זגים אסור, וכ"ש ניגון כלי שיר שזה איסור גמור, ומ"מ שלא במקום מצוה אין כדאי להניח לנהוג כך אלא מפני שמוטב שיהיו שוגגים, ורש"ל מתייר מדינא במקום מצוה, אך מוה"ב לא משמע כך, וכ"כ המאמר מוד"כ.

הבה"ל מביא מספר זכרון יוסף שמעורר אודות חומר האיסור בעשית ריקודים ומחולות בי"ט ע"י כלי שיר ומנגנים, ובשער אפרים אוסר בזה אפי' בחול המועד, וכ"ש מה שיש שעושים ריקודים ומחולות נערים עם בתולות, ומתעברים שם גם אנשים ונשי אנשים, שזה עבירה על דת בפרהסיא, וודאי צריך למחות בידם ולבטל דברים אלו, וזה מביא לגרות בעצמו יצר הרע ולהביאו לזנות ויותר מזה, וידוע שרוב הבתולות הגיע זמנם לראות, ולדעת הרמב"ם וכמה פוסקים הנוגע בהם לשם חיבה וקירוב בשר עובר על "ואל אשה בגדת טומאתה לא תקרב" ואפי' קורבה בעלמא אסור, ואין חילוק בזה בין נשואה לפנויה, ואסור אפי' להסתכל על גדי צבעונים של אשה, וכ"ש שאסור להביט בפניה בין בתולה בין נשואה, ולכן חייבים לעשות גדר וסייג ולמנוע דבר זה.

דין בשבת – אין דנים בשבת לענוש איזה אדם, ובירושלמי יליף לה מקרא, ודיני ממונות ג"כ אסורים מדרבנן, ואפי' לסדר את הטענות לפני הדיינים אסור, שמא יבוא לידי כתיבה, אבל לקבול ולהציע דברים כגון על טענות בתולים מותר. ואסור לתפוס ולהכניס אדם לבית הסוהר, וכ"ש שאסור להלקות דהוי בכלל דין וגם יכול לבוא לידי חבורה בשבת, ואם יברח אין עלינו כלום, אמנם מי שרוצה לברוח כדי לעגן את אשתו מותר לחבושו, וכן מותר לקבל עדות על אשה שמת בעלה, אם העד היחיד הוא מסוכן וקורב למות.

פינת הריבית נערך ע"י גמ"ח אושר בכבוד

תפילות אבות תיקנום (ואסמכיהו רבנן אקרבנות), אברהם תקן תפלת שחרית שנאמר "וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם", יצחק תקן תפלת מנחה שנאמר "ויצא יצחק לשוחר בשדה לפנות ערב", יעקב תקן תפלת ערבית שנאמר "ויפגע במקום וילן שם (ברכות כו ב). חזינן שהאבות הקדושים היו רגילים בתפילה, דאין לומר שהתפללו רק באותו הזמן, דא"כ מאי תיקנום.

עוד בגמרא (יבמות סד א) מפני מה היו אבותינו עקורים, מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתם של צדיקים. וכיון שהיו אבותינו רגילים בתפילה, א"כ עקורים' למה לי.

אנו מכירים מעלות רבות לתפילה, כוונה ראויה, עומד לפני המלך, כבוד התפילה, תפילה בציבור, ועוד, והרבה מאד הלכות יסודם טעמים ושורשים נובע ממעלות אלו (כמבואר בארוכה בשו"ע מסימן פ"ט והלאה). וכאן חזינן שיש מעלה מיוחדת שתאה התפילה מתוך רצון והשתוקקות מרובה לדבר שעליו הוא מתפלל, וככל שההשתוקקות גדולה יותר מעלת התפילה גדולה יותר, ואם לא היו עקורים היה חסר לאבות הקדושים מעט ממעלה זו, והקב"ה רצה לזכותם ולהעמידם במצב של ציפיה והשתוקקות כדי שיזכו למעלה זו בשלימות. והלכה פסוקה היא (אור"ח צ"ח ג') "תפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובנחת, ושלא תראה עליו כמשה ומבקש להפטר ממנו", וביאר המ"ב "שיאמרה בנחת בלשון תחנונים כמי שמבקש רחמים על עצמו, ואע"פ שאומרה בלשון תחנונים, אם אינו מחשב כמו שצריך דבר ובא למקש מלפני המלך, אלא שמתפלל מפני החיוב לצאת ידי חובתו אינו נכון, ומאד צריך לזהר בזה". עוד שם (צ"ג א') "ישהה שעה אחת קודם שיקום להתפלל כדי שיכוין ליבו למקום", והיינו להמתין ולצפות לתפילה, ולא 'ליפול' לתפילה.

הצמאון וההשתוקקות יוצרת אצל האדם חיבור פנימי עמוק וחזק לאותו דבר אליו הוא משתוקק, כדמצינו שאמר הקב"ה לאברהם (בראשית יב א) "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", וברש"י "לא גילה לו הארץ מיד כדי לחבהב בעיניו". וביאר הסטייפלר בברכת פרי' 'למודנו שהדבר מתחבב אצל האדם כשהוא מחפש אחריו ומשתוקק אליו זמן רב קודם השגתו'. לפ"ז ניתן להבין ג"כ מדוע ביום השלישי למילתו של אברהם הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא להטריחו באורחים, וכשראה שהוא מצטער שלח לו את המלאכים בדמות אנשים, שאף שהקב"ה ידע שבסופו של דבר אברהם יטרח עבור האורחים, שלימות מידת ההכנסת אורחים היא דווקא כאשר האדם מצטער בחסרונה.

וממשיך הברכת פרי' 'למודנו מכאן דרך בלימוד התורה, כי מי שהוא יר"ש ומשתוקק מאד להבין אמיתות הדברים ויגע ומשתדל לחפש אחריהם כפי כוחו זמן רב, אז כשזוכה שהדברים מתבררים אצלו ומשיגם הם חביבים בעיניו למאד... וממילא יוצא מכאן שהזכרון ליכור את תלמודו הוא לפי ערך רוב תשוקתו והשתדלותו להשגת התורה, ולפי רוב השמחה שבאה לו בהשגת דבר מדברי תורה, כך יהא זכירתו במה שלמד.

ומתוך ההשתוקקות להבין אמיתות דברי התורה ולקיים מצוותיה בדקדוק, נחזור לדון ולהוסיף על מה שעסקנו בגליון 'תמצית' לחודש אדר האחרון. הבאנו מעשה באב שהוציא משכנתא בביתו ע"י עובר הלוואה לביתו, וקצין עמה שתשלם הקרן והריבית כפי שהבנק יגבה ממנו, דא עקא שאת ההלוואה לביתו לא נתן לה בהיתר עסקא. לאחר שגבה במשך כשנתיים ריבית חודשית בסכום של 400 ש"ח שמע שיש בזה בעיה.

נשיא אושר בכבוד (ח"ר)

אושר בכבוד
חושבים עתיד כהלכה

ביעודם ובברכתם של מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון דברים המהודר ללא חשש ריבית:
info@osher-b.org

לחצוטרופות: 073-3678617 | office@osher-b.org

פינת הריבית

והנה שם נקטנו בפשיטות שהיא ריבית קצוצה וחייב להחזיר, ע"פ הט"ז (יו"ד קע סק"ג) דשותף שלוח מגזי והכניס לקופת השותפות ומשלמים ריבית במשותף נחשב שמלוח חצי משלוח לשותפו והשותף משלם לו על כך ריבית קצוצה ולא דן זאת כתשלום הוצאות בעלמא, ודכוותה בדין אין לדון את תשלום הבת כתשלום הוצאות שהוציא האב בכדי להלוות לה, [ולא מוצאנו לו מוצא אלא אם תמחל לו הבת באופן שאין בזה חשש ריבית מאוחרת יעו"ש].

עוד הוספנו שגם בלאו הכי אין להחשיבו כתשלום הוצאות כיון שהאב קיבל מהבנק בהית"ע, א"כ הסכום שמשלם לבנק הוא חלקו של הבנק ברווחי נכסי האב שזכה בהם הבנק תמורת הכסף שנתן, והרי שלא הפסיד אלא נמנעו ממנו חלק מהרווחים ע"י שזיכה לבנק חלק בנכסיו, א"כ לא הוצאות הוא גובה הימנה אלא השלמת הרווחים שנמנעו ממנו מחמת שהלוח לה את הכסף שלקח בעיסקה מהבנק, שאילו לא היה מלוה לה היה יכול לקנות בחזרה מהבנק את חלקו בנכסיו והיה זוכה במלוא הרווחים, א"כ הוא ממש אגר נטר.

ברם אחר העיון בזה שנית נראה דעל אף שהנהגה נכונה היא מזה שרגילים לעורר בכח"ג לעשות הית"ע למיחש לר"ק מ"מ בדיעבד ודאי אינו חייב להחזיר, וביותר שיתכן שאין למחות במי שנוהג לכתחילה לקחת משכנתא בנקאית עבור הלוואה לחבירו ע"מ שיפרע לו כפי שמשלם הוא לבנק.

שהרי הט"ז גופיה כתב שם גבי שותפין בזה"ל: אם לוח האחד מישראל בעיסקא ונותנו לשותפות שפיר יוכל ליתן הרווח מן השותפות, דבדרך שהוא מקבלו בעיסקא כך הוא נותנו לשותפות בעיסקא, עכ"ל. לפי"ז הכ"נ נימא דכשם שהאב קיבל מהבנק בעיסקא כך נותנו לביתו בעיסקא, דאין טעם דנימא הכי רק בשותפין, שהרי היא עיסקא חדשה שלא קשורה לשותפות. וכ"כ בס' עצי לבונה.

גם מה שלמדנו שם בפשיטות - מודאסר הט"ז משום ר"ק כשהשותף לוח מן הגוי והלוה חלק לשותף - שאב הלוואה בריבית (כגון מגזי) ומלוה לביתו בקציצה שתשלם לו הוצאותיו, דאסור משום ר"ק, נראה דאי"ז מוכרח כלל, שהרי מן הסברא אין גבייתו הימנה את מה שמעבר לקרן משום אגר נטר אלא בכדי שלא יפסיד הוא, ומהיכ"ל לאסור.

ואין לומר דמ"מ הואיל וה'מחייב' הוא ההלוואה שקיבלה הוי ר"ק [שהרי לא עשתה קנין להתחייב תשלום הוצאותיו, והוצאותיו לא נחשבות הפסד לו שתתחייב מפני שהוציאן על פיה שהרי קנה לעצמו הלוואה ויכול להשתמש בה ולהרויח, וכבר נקטנו (בגליון 'תמצית' לחודש סיון האחרון) דבגוונא שאמור לחבירו לקנות מוצר והבטיחו לקנות ממונו אינו חייב משום ערב, דלא חשיב הקונה מוציא הוצאות על פיו שהרי קיבל תמורתו (ויעוי' אג"מ חו"מ א' מנח דליכא חובת ערבות בגוונא שאין חשש הפסד למוציא)]. זה אינו, דהנה מבואר בס' קעז ס"ד שקנס חד פעמי על איחור תשלום ההלוואה אינו אסור אלא משום הערמת ריבית, זאת על אף שאין התחייבות הקנס חלה אלא ע"י ההלוואה, הא קמן דכל שאינו אגר נטר אינו אסור שה'מחייב' הוא ההלוואה.

א"כ לעולם אימא לך שסובר הט"ז ששותף הלווה מגזי ומלוה חלק לשותפו בריבית אין האומדן שחוב השותף לשותפו מעבר לקרן מותנה בכך ששותפו ייאלץ בפועל לשלם זאת לגוי אלא אפילו אילו ימות הגוי, כך שייפטר שותפו שלוח ממונו, עדיין יוכל לתבוע מן השותף את קציצתו שקצין בהלוואתו לו, הלכך אין בזה היתר של הוצאות אלא הוי אגר נטר גמור, משא"כ בדין שפיר יש לאמוד שלא קצין האב עם ביתו לשלם יותר מן הקרן אלא בכדי שלא יפסיד ואילו יצייר שייפטרנו הבנק מהריביות לא תהא הבת חייבת לו מעבר לקרן (הלא גובה התשלום החודשי ודאי תלוי בגביית הבנק לטוב ולמוטב), כה"ג לא הוי אגר נטר כלל אלא הוצאות בלבד.

ואמנם לא מפני שאנו מדמים נעשה מעשה ובפרט שהיא שאלה של ר"ק (וכ"כ במנח"ש שניינא ס"י ע ששמוע שהגר"ד בהר"ן אסר לסמוך להתייכן כ"ע"פ הסברא), על כן יש להחמיר בזה לכתחילה לעשות הית"ע, אולם בדיעבד נראה ברור שמי שלוח בריבית מגזי והלוה לביתו ע"מ שתשלם הוצאותיו וגבה את הסכומים ששילם לגוי אין להוציא ממנו להחזירה אלא אם נראה שחובתה לו מעבר לקרן אינה תלויה בהוצאותיו בפועל, כך שגם אם הגוי ימות וייפטר הוא - תיוותר היא חייבת, דכה"ג הוי ר"ק כמש"כ הט"ז שם ריש סק"ג גבי מלוה שחור ולוח מעות על רוח בהיתר וגובה מהלוה [ובאמת יש לדון בדבריו שם, דיעוי' תפארת למשה שנראה מהבנתו בטי"ד דגוונא דידן הוי ר"ק, אולם הוא נגד הסברא, אכן בשאר' טוב טעם ודעת' (תלתיא ב' מנח) להגר"ש קלוגר ג"כ נ' שהבין כתפאל"מ ואעפ"כ נקט לחלק דבגוונא דידן ודה הט"ז להיתר משום גרמי. כן יל"ע להנתיבות קנט סק"ד דגם לוח אינו חייב לערב - גם אם הוא שלוף דוז - כל עוד הערב לא שילם למלוה, הא קמן כבדידן שחייב רק עד כמה שיוציא ואי"ז אגר נטר ואעפ"כ קי"ל יו"ד קע שאסור ללוה לשלם הריביות לערב (הוא גם דלא כהגר"ש הנ"ל דחייב משום גרמי), אלא דבלא"ה תמנה להנתיבות דנמצאת חובת הלוח את הריביות שהוציא הערב אינה אלא כחיוב קרן, וצ"ע טובא בזה, ואכמ"ל].

גמרא אושר בכבוד (תח"ט)

אושר בכבוד

חושבים עתיד כהלכה

בידודם ובברכתם של מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

לקבלת שטר זכרון בדברים המהודר ללא חשש ריבית:

info@osher-b.org

לחצטרופות: 073-3678617 | office@osher-b.org

רבינו גרשם תיקן שלא לבטל התמיד (-תפילה הקבועה לציבור בבית הכנסת) בשבת, אא"כ ביטל כבר ג"פ בחול ולא הועיל, או בשביל טענות הקהל.

קידושין וחופה בשבת - אין מקדשין בשבת גזירה שמה יכתוב, ואפי' היו הקידושין מבעוד יום אסור להכניסה לחופה בשבת משום מקח וממכר, דזה עיקר הקנין. וכן אין מייבמים ואפי' אם קידשה בכסף והתייחד מבעוד יום, אסור לבעול בשבת, כיון שעיקר כניסת היבמה היא בביאה. ויש מתירים למי שאין לו בנים לקדש או להכניס לחופה בשבת משום פריה ורביה, וה"ה למי שיש לו בנים אך אין לו אשה דמותר כיון דמצוה קעביד, ואע"ג דמעיקר הדין קיימא לן כהאוסרים, מ"מ בשעת הדחק סומכים על זה, וגם גדול כבוד הבריות, שלפעמים לא השתוו בענין הנדוניא ביום שיש עדי הלילה, וכבר הכינו את הסעודה, ויש בדחיה הפסד רב ובושה לחתן ולכלה.

וכתב הח"א שאין להקל בזה אלא בג' תנאים, א' שלא קיים פריה ורביה. ב' שיש בזה הפסד רב. ג' שיהיה בושה לחתן ולכלה. ואף שכתבנו שלמתירים מותר אפילו ביש לו בנים, אולי הח"א לא ס"ל כן. ובבין השמשות אין להחמיר בדיעבד, דלא גזרו על שבות בבין השמשות במקום מצוה, אך לכתחילה יש להזהר מאד שלא לאחר כ"כ, כי יכולים להכשל בטלטול מוקצה של הנרות, או להדליק נרות שבת בבין השמשות (דעדיף שלא להדליק כלל). ומי שהיכולת בידו טוב שלא יעשה כלל נישואין בערב שבת, ובפרט סמוך לחשיכה. אם נתאחרה החופה עד חשיכה ובידי השושבינים נרות, צריכים לתתם לנכרי, דאף שמוקצה שהוא בידו מותר להוליכו למקום שירצה, מ"מ אם יכול מחויב לסלקו מידו.

חליצה - אין חולצין בשבת שמה יכתוב שטר חליצה לחלוצה, ואפי' לקבוע מקום לחליצה אסור, ויכול לקבוע בליל מוצאי שבת שתהיה החליצה ביום ראשון, ואם יש צורך גדול מותר אפי' בבין השמשות של ערב שבת לקבוע ליום ראשון, אם א"א בענין אחר.

אין מקדישין בשבת, אבל מותר לומר הרי עלי להקדש כך וכך, או לפסוק צדקה לעניים. ואין מעריכין, ואין מחרמים, וכל זה משום דהוי כמקח וממכר. ואין מפרישים תרומות ומעשרות או חלה דדומה להקדש וגם דמתקן, ואם עבר והפריש, במזיד לא יאכל לו ולאחרים עד מוצאי שבת, ובשווג מותר מיד אפי' לו עצמו.

פדיון הבן - אין פודים בן בשבת אפי' בכלי ששוה ה' סלעים, ואין לתת המעות לכהן בערב שבת, ובשבת שזה היום הל"א יחול הפדיון, משום שאינו יכול לברך לא בערב שבת ולא בשבת, ולכן ימתין עד אחרי שבת. ואפי' אם כלו בערב שבת כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקים משעה (שזה חשבון של חודש), לא יפדוהו ביום שיש, דצריך לפדות ביום הל"א.

גירושין - אין מגרשים בשבת אפי' אם הגט נכתב לפני שבת, אא"כ הוא שכיב מרע ורוצה לגרש את אשתו כדי שלא תיזקק ליבום, דבזה התירו כדי שלא תיטרף דעתו עליו, ואיירי שאין הגט מוקדם, כגון שנכתב בו השבוע ולא היום.

כל הדינים דלעיל (מאין דנים ואילך) אם נעשו בשוגג, והיינו ששכח שהיום שבת, או שחשב שדבר זה מותר לעשותו, או במזיד, או במוטעה, מה שעשה עשוי, מלבד תרומות ומעשרות שבמזיד אסור בו ביום כנ"ל.

ביאה ראשונה בשבת באלמנה או גרושה - הכונס אלמנה או גרושה לא יבוא עליה ביאה ראשונה בשבת או ביו"ט, כיון שזה עיקר הקנין לירושתה ולמעשי ידיה. אמנם כיון שביחוד הראוי לביאה סגי כדי לקנותה, אם התייחד עימה יחוד הראוי לביאה מבעוד יום אחרי החופה, והיא היתה טהורה, מותר לבוא עליה בשבת, ולכן יש להזהר מאד לעשות חופת אלמנה בערב שבת בעוד היום גדול, והרבה אחרונים כתבו שאף **בבתולה** יש להזהר לכתחילה שהיחוד יהיה מבעוד יום, די"א שחופה שלנו לא מיקרי עדיין חופה, אמנם בבתולה מספיק יחוד בעלמא אף שאינו ראוי לביאה, ולכן אפי' אם היתה נדה, או שבני אדם נכנסים ויוצאים

באותו חדר, הוי כנשואה, ומותר לבוא עליה בשבת, וצריך ליחד לחתן את אותו החדר והוי כהכניסה לביתו, (ונדה אסורה להתייחד עימו קודם ביאה ראשונה), ולכן גם בחופת בתולה צריך לעשות את החופה בעוד היום גדול.

השטת דבר במים - אסור להשיט בשבת דבר במים לקרבו אליו או להרחיקו ממנו, ולכן אסור לסלק קיסמים לכאן ולכאן כדי לנקות את המים, וכל זה בנהר, אבל בכלי או בבריכה שיש לה שפה מותר.

כניסה לספינה - אסור להכנס לספינה בשבת, אמנם אם היא יושבת בקרקעית הים ואינה שטה, או שהיא קשורה (קשר אחד בספינה וקשר שני ביבשה, כמו שרגילים לקשור את הספינות בנמל) אע"פ שהיא שטה, מותר להכנס בה, אבל אסור להערים להכנס לישון בה אם יודע שהנכרי יוליכה בשבת ואפי' בתוך התחום, ואם נכנס בה מערב שבת וקנה בה שביתה מותר אפי' אם יוליכנה חוץ לתחום, ומ"מ אסור לעבור לספינה אחרת. ומי שנכרי חייב לו חוב גדול ונודע לו שהוא חולה, אסור לשכור ספינה כדי ללכת אצלו אפי' בתוך התחום, כיון דלא ברי הזיקא דשמא לא ימות או יצוה לפרוע, והמ"א אוסר אפי' בברי הזיקא או לדבר מצוה, והח"א כתב שלצורך מצוה עוברת אם א"א בענין אחר, או היכא דברי הזיקא, אפשר שיש לסמוך ולהתיר, אבל מחוץ לתחום אין להקל כלל.

סימן ש"מ

כמה מלאכות ותולדותיהן

נטילת שיער וצפורניים - אסור ליטול שערו או צפורניו, בין ביד בין בכלי בין בשיניו (ביד פטור בכל גוונא, ובכלי חייב בכל גוונא), בין לעצמו בין לאחרים, והנוטל שתי שערות בכלי חייב, ושערה אחת אסורה מדין חצי שיעור, (וכן בכל מלאכות שבת אין השיעור אלא לענין חיוב, אבל אפי' חצי שיעור אסור מדאורייתא, משום דחיי לאיצטרופי), והמלקט לבנות מתוך שחורות או שחורות מתוך לבנות אפי' באחת חייב אפי' ביד, (והבה"ן דן מה הדין כשנשארו עוד הרבה שערות כאלו), ואפי' בחול אסור משום לא ילבש. ובנטילת ציפורן חייב אפי' בצפורן אחת. ואשה ששכחה ליטול צפרנים מערב שבת וזמן טבילתה בליל שבת, תאמר לנכרי ליטול ביד, ואם א"א ביד מותר בכלי כיון שאין כוונתה להתנאות אלא לצורך הטבילה, ואם אין נכרי נראה שיש לסמוך בשעת הדחק שתנקר תחת הצפורן, ובלבד שתעיין היטב שלא יהיה שם שום לכלוך, ובצפורי הרגליים עדיף להתיר ע"י ניקור מלהתיר ע"י נכרי. כתבו כמה אחרונים דהא דחייב בנטילת צפורניו או שערו, זה רק לר"י שמחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל לר"ש שפטור בזה פטור אף בכלי, והקשו שהרי המתבר מצודד לפטור כר"ש. וכתב הבה"ל ששיטת הריב"ש שמלאכת הגזיזה נחשבת מלאכה לכ"ע אפי' כשאינו צריך לשיער, וכ"כ הר"ן שאע"פ שאינו צריך לגיזה אם עושה כדי ליפות עצמו חייב, והבה"ל מוכיח שכך שיטת עוד כמה ראשונים, ואי"כ י"ל שזה גם דעת השו"ע.

מלאכת גוזז - הגוזז צמר או שיער מבהמה או חיה חייב, והשיעור לחיוב הוא, לרמב"ם כדי לטוות מזה חוט שארכו קרוב לד' טפחים, ולרש"י מחצית מזה. גוזז חייב בין אם גזז מחי בין אם גזז ממות, ואפי' מעור שנפשט מהבהמה חייב, אמנם תולש מן החי פטור (דאין דרכו בכך כיון שזה כואב), ומן המת חייב, ולכן הלובשים עורות צריכים להזהר לא לתלוש שיער בשבת, ובספר חסידים אוסר לקחת כינים מהעורות. ובעופות אף התולש מעוף חי חייב. הטווה צמר מן החי פטור בין מן הטוויה בין מן הגזיזה בין מן הנפנף, ומשמע מהרמב"ם שאף כשטווה בכלי פטור, אבל מהרא"ש משמע שדווקא בטווה ביד פטור.

חתיכת יבלת - אסור לחתוך בשבת יבלת מגופו, בין ביד בין בשיניו בין בכלי, בין לו בין לאחר, ואפי' יבלת יבשה העומדת להתפרך לבסוף מעצמה אסור, אמנם אינו חייב אלא כשנטולה בכלי והיא לחה.

ציצין של עור שפרשו קצת מידו או ממקומות אחרים בגופו אסור לתולשם, ומבואר בכמויות שדבר שדרך לתולשו ביד חייב על התלישה משום גוזז, וא"כ ציצים המדולדלים על שפתיו שלא פירשו רובם, אפשר שחייב חטאת אפי' כשתולשם בידו, ולפי זה מה שמתירים בסיומן שפ"ח תלתם ביד כשמצערות אותו, כאן אסור כיון שזה הדרך.

מלאכת כותב ומוחק

שיעור מלאכת כותב הוא שתי אותיות, ובאות אחת פטור, אפי' אם היא גדולה כשניים, ואפי' אם כתבה סמוך לכתב, אבל אם באותה אות השלים את הספר חייב, דאהני מעשיו טובא, ואפי' אם אינו ספר מכ"ד ספרים והשלימו ע"י אות אחת באמצעו חייב, ואפי' אם תיקן אות אחת והשלים את הספר חייב, ומ"מ בכל אות אחת יש איסור דאורייתא. ואף הכותב אות אחת ומונקד עליה לסימן (כגון מ' והיינו מעשר, או ארבעים) פטור. ואם הגיה אות אחת ועשה אותה שתיים, כגון ח' עשה ב' זיינין, והוא צריך לזה, חייב. אם נתכוון לכתוב אות אחת ויצא לו שניים ע"י שנשאר רווח באמצע האות, פטור, דלא נתכוין אלא לאות אחת. החיוב בשתי אותיות הוא אפי' אם הם לא מילה שלימה, ואפי' אם שניהם אותה אות חייב, וכששניהם אות אחת צריך שיהיה להם משמעות של מילה שלימה, ובהו אפי' היה כוונתו להשלימם לתיבה ולא השלים, חייב, וי"א שגם באא חייב, ודעת רש"י שאם התכוון לכתוב אא חייב, ואם נתכוון לתיבה גדולה אינו חייב באותה האות כשאין לזה משמעות. והכותב ב' אותיות מאותיות שעטנ"ז ג"ץ ולא תיגם חייב אפילו בס"ת, דהוי כתב גמור כיון שאינו מעכב להלכה.

מלאכת כותב היא בכל כתב ובכל לשון, וכן סימן המורה על מספר הוי כתיבה. אינו חייב בשתי אותיות אלא כשהן נקראים יחד, ואפי' אם כתבם בשני דפי פנקס או בשני כתלים זו ליד זו, או שכתב ע"ג גויל כל אות במדינה אחרת ואילו היה מקרבם היו נהגים זה עם זה ואין מחוסר מעשה לקריבתם, חייב, אבל אם כתב אות אחת בקרקע ואות אחת בתקרה, או על שני כתלים והם רחוקות זו מזו, או על ב' דפי פנקס ואינם נקראים יחד ומחוסרים קצצה פטור, ואם כתב אות אחת ואח"כ כתב אות אחרת למעלה על גבה, יש להסתפק אם חייב כיון שאין נהגים זה עם זה.

שיעור מלאכת מוחק הוא שימחוק ע"מ לכתוב במקום המחק ב' אותיות, ואפי' מחק אות אחת גדולה ויש במקומה כדי לכתוב שתי אותיות חייב.

המוחק ע"מ לתקן ולא ע"מ לכתוב, כגון שמוחק אותיות יתירות בתורה, חייב.

מוחק- המוחק דיו שנמצא על הקלף או על דבר אחר שרגילים לכתוב עליו, ואפי' על עצים, שלא במקום האותיות, אם אפשר לכתוב במקום זה שתי אותיות חייב, וכ"ש אם מוחק שתי אותיות שנכתבו שלא כהוגן ע"מ לכתוב אחרים במקומם (כשירצה, וא"צ שיכוון לכתוב בשבת, וכן הדין בסותר ע"מ לבנות ובקורע ע"מ לתפור) שחייב, דזהו עיקר אב מלאכה דמוחק, ואיסור יש אפי' באות אחת, ואם מחק אות אחת כדי לכתוב אות אחרת מתוקנת חייב, כיון שבזה יושלם הספר. וכן המוחק שעוה שעל פנקס כדי שיוכל לכתוב שם על השעוה שמתחת חייב.

אם נפל דיו או שעוה או חלב על האותיות, וע"י המוחיקה ניכרים האותיות, הוי כמוחק ע"מ לכתוב וחייב, ויש חולקים, אך לדינא אין להקל בזה. ואם נדבקו הדפים זה לזה ע"י שעוה יש להזהר שלא לפרקם זו מזו, ואם נדבקו בדבק במקום האותיות אסור מדאורייתא לפרקם. ואם הוא באמצע הקריאה ונפל על האותיות שעוה או חלב, כתבו הפמ"ג והח"א שיקרא אותה תיבה בעל פה ולא יוציא ספר אחר, ובדרך החיים כתב שאם הוא בין גברא לגברא יש להוציא אחרת אם אין האותיות ניכרות, ועיין בה"ל סימן ל"ב. ואם נפל דיו או שאר דבר לח על ספר לא ילחנו בלשונו ולא ירחצנו במים מפני שהוא מוחק. ואסור לתת שעוה על ספר כדי לסמן שרוצה לעיין שם, מפני חשש מירוח. מחיקה שיש בה תיקון, כגון שמוחק מה שהיה חייב לחבירו וצריך למוחקו, חייב אע"פ שאינו ע"מ לכתוב.

שבירת עוגה שיש עליה כמין אותיות- הרמ"א אוסר לשבור עוגה שיש עליה כמין אותיות, אע"פ שכונתו רק לאכילה, משום מוחק, ויש מחמירים אפי' בציורים, ולתת לתינוק מותר (אף באותיות), וכל זה כשהאותיות מדבר אחר, אבל כשהאותיות הם מהעוגה עצמה מותר, וכן אם כתב בדבש המעורב במים או בשאר מי פירות אין להחמיר. והדגול מרבבה מצדד להקל בעיקר הדין הזה, ויש לסמוך עליו כשאינו שובר בידו במקום האותיות אלא בפיו בדרך אכילה.

ספר שכתוב על חודי דפיו אותיות או תיבות יש אוסרים לפותחו או לסוגרו משום מוחק וכותב, אבל דעת הרמ"א בתשובה והרבה אחרונים להקל בזה כיון שזה עשוי לפתיחה ולסגירה תמיד, וכן המנהג, ונכון להחמיר כשיש לו ספר אחר.

כתיבה שאינה מתקיימת- אין הכותב חייב עד שיכתוב בדבר הרושם ועומד כגון דיו וכו' שזה מתקיים, אך א"צ שיתקיים לעולם אלא שמתקיים קצת עד שדרך לרשום כך בדרים שאין צריכים לזכורם לעולם אלא לזמן מסוים, כספרי הזכרונות וכדומה, ולכן הכותב בפתרון חייב. וכן צריך שהדבר שעליו הוא כותב יהיה מתקיים כגון קלף עץ ונייר, וכן אין המוחק חייב אלא כשהיה כתוב בדבר מתקיים ע"ג דבר מתקיים וכן אם כתב על עלים של זית או חרוב או דלעת, או על אוכלין, או שכתב ע"י שריטה בדם או חלב קרוש חייב. וכן הכותב על שעוה משמע ברש"י שזה דבר המתקיים, והגר"א כתב שפטור. אבל כתיבה על דבר שאינו מתקיים כגון על עלי ירקות אסורה מדרבנן, וכן כתיבה בדבר שאינו מתקיים אסורה מדרבנן, (וה"ה במחיקה), ולכן יש להזהר שלא לטבול אצבעו במשקין ולכתוב על השלחן או על נייר או קלף וכדו', ואפי' אם כותב בזה על דבר שאינו מתקיים ג"כ אסור מדרבנן, (והיינו כגון מי תותים שמשחירים, אבל בסתם מים מותר, חוץ ממי גשמים שלחד לישנא ברש"י חייב חטאת). וכן אין לשרוט באצבעו כמין אותיות על אפר או על חול או על חלון זכוכית שיש בו לחות מחמות הקור. (והרושם אותיות בדם או חלב שנקרש משמע בתוספתא שחייב). אבל מותר לרשום באויר או על דף יבש כמין אותיות כדי לרמוז לחבירו איזה דבר, ולא אומרים שזה כמאמץ ידו בכתיבה. וכן מותר לראות באקראי אומנות בשבת אע"פ שמתלמד בה, אך יזהר שלא ידבר על כך כלום עם הנכרי, וכן ללכת כדי לראות אסור משום "ממצוא חפצך".

כתיבה על עור- הכותב על בשרו בדיו אע"פ שחמימות בשרו מעבירה את הכתב לאחר זמן חייב, כיון שכתב על העור ודמי לכתב שנמחק, ומשמע שאם כתב על סוג בעל חי שאין לו עור פטור, אבל המשרט על בשרו צורת כתב פטור, מפני שאין זה דרך כתיבה. והקורע על העור כתבנית כתב חייב, והרושם על העור כתבנית כתב פטור, (ובתוספתא איתא להיפך ונתחבטו בזה הראשונים).

כתב ע"ג כתב והיינו שמחדש את האותיות פטור, כיון שלא הועיל כלום, אבל בדיו ע"ג סיקרא שהוא כתב הגון יותר חייב משום כותב על הדיו ומשום מוחק על הסיקרא, ואם כתב בסיקרא ע"ג דיו פטור משום שהוא מקלקל.

כתיבה שלא כדרך- הכותב בשמאל או בגב ידו או ברגלו או בפיו או במרפקו פטור, מפני שאין דרך כתיבה בכך, ומ"מ איסור יש בכל זה. ואיטר חייב בימין שלו, אבל בשמאל שלו פטור אבל אסור. והשולט בשתי ידיו בשוה חייב בשתי ידיו. ובשאר מלאכות אין חילוק בין ימינו לשמאלו, אך משמע בתוספתא שברגלו או בפיו או במרפקו פטור ואסור.

סיוע לכתיבה- קטן האוחז בקולמוס וגדול כותב חייב, כיון שהוא העיקר והקטן לא עושה כלום, ואם הגדול אוחז והקטן כותב פטור, ואם האוחז בקולמוס נתכוון לסייעו, תלוי החיוב באוחז בקולמוס.

הכותב ע"מ לקלקל את העור חייב כיון שהחיוב תלוי בכתיבה ולא במקום הכתיבה, אבל המוחק ע"מ לקלקל פטור.

הרושם רשמים וצורות בכותל כדרך שהציירים רושמים הרי זה תולדת כותב וחייב, וכן המוחק את הרשום כדי לתקן חייב משום תולדת מוחק, ולא נתבאר ברמב"ם אם צריך בזה שתי צורות כמו באותיות, או שבזה חייב אפי' באחת כיון שהיא חשובה בפני עצמה, ובירושלמי מבואר שגם בצורה אחת חייב. (ואם עושה צורה בכלי העומד לכך, אפי' עושה מקצתה חייב משום מכה בפטיש, ולא איירי ברושם בעלמא, אלא כשעושה את הצורה בבת אחת, ומה שאינו חייב משום צובע י"ל דלא איירי שצר בצבע. והמעביר צבע על הצורה חייב משום צובע).

אסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת וכדו', דהוי כעין כותב, וכן להסירם אסור, דהוי כעין מוחק.

שרטוט- המשרטט כדי לכתוב ב' אותיות תחת אותו שרטוט חייב, וכן כשרוצה לחתוך עור או שאר דברים ומשרטטו תחילה כדי לכוון מקום החיתוך, זה בכלל משרטט. וכן המשרטט על קרש או על אבן כדי לחותכם בצורה ישרה חייב. ואף המשרטט בלא צבע חייב.

הנ"מ בכל הנ"ל אם הדבר אסור מדאורייתא או מדרבנן, זה לענין אם מותר ע"י נכרי במקום מצוה.

רשימה בצפורן על הספר- לדעת השו"ע מותר לרשום בצפורן על הספר, כמו שרושמים לסימן, כיון שזה לא

מתקיים, ויש מחמירים בזה, וכתבו הכנסת הגדולה והברכי יוסף שראוי לירא שמים להחמיר בזה. ואף לדעת השו"ע יש ג' תנאים להתר: א' אין ההתר אלא בקו בעלמא אבל אסור לעשות כמין אות ואפי' אות אחת. ב' אין ההתר אלא בקלף שהוא קשה, אבל בנייר אסור, דמתקיים. ג' אף בקלף ועץ אין ההתר אלא בצפורן, אבל בכלי שעושה רשימה עמוקה יותר אסור, דמתקיים. וכתב הפמ"ג שאם ורשם בצפורן סימן שיש טעות בספר, אסור, ויש לחוש בזה לחיוב חטאת, וכתב הבה"ל שמדברי שאר אחרונים לא משמע כן, והדין עימם.

מלאכת תופר

התופר שתי תפירות וקשר ראשי החוט משני הצדדים כדי שלא תיפרם התפירה, חייב משום תופר, ואם הקשר הוא של קיימא חייב אף משום קושר, ולענין איסורא י"א שאסור אף בלי קשר, ואם עשה ג' תפירות חייב גם בלי קשר.

חוט של תפירה שנפתח ונתפרדו שתי חתיכות הבגד זו מזו, אסור למתוח את החוט כדי להדק ולחבר, ואם עשה קשר אפי' אם אין הקשר של קיימא חייב משום תופר, אבל בלא קשר פטור והא"ר מצדד דמ"מ אסור מדרבנן. ואם נתפרדו ג' תפירות ומתחם חייב גם בלא קשר, וכן מצדד הפמ"ג שאם יש עוד תפירות מלבד אלו שנתפרדו חייב אף כשמתח שתי תפירות.

מתיחת חוט לצורך הידוק הבגד אסורה, אא"כ הנקבים רחבים קצת ומתוקנים בתפירה בעיגול סביב הנקב, ועומדים בתמידות למתוח או להרפות, ואז מותר אפי' אם החוט תחוב במחט נקובה, ואין בזה משום טלטול כיון שאינו נפרד לעולם. ואם אינו מהדק היטב ופעמים נמלך להשאירו כך לעולם ולפשוט כשזה מהודק, אסור להדקו בשבת.

נתינת מוכין בכסת- מוכין (כל דבר רך, כגון צמר גפן ונוצות ופורי בגדים בלויים וכדו') שנפלו מכסת, מותר להחזירם (אך יזהר שלא יתפור), ולתת בתחילה אסור משום עשית כלי, ויש בזה חיובא דאורייתא.

מלאכת מעמר- אסור לקבץ דבר ממקום גידולו, ובגידולי קרקע חיובא נמי איכא, ושומרי גנות ופרדסים צריכים להזהר בזה מאד, כיון שהשיעור הוא קטן מאד (לאכילה כגרוגרת, לבהמה כמלוא פי הגדי, להסקה כדי לבשל ביצה). אבל שלא במקום גידולם אפי' איסורא ליכא. והמחבר פירות שדרך לחברם יחד, כגון עיגול דבילה, הרי זה תולדת מעמר וחייב, (ובנשמת אדם מצדד שאפי' בבית חייב, כיון שכך הדרך, וכ"כ בספר מעשה רוקח). ואסור מדרבנן לקבץ מלח ממשרפות המלח ששם הוא מקום גידולו של המלח, משום דדומה למעמר, אבל אם נתפזר המלח במקום אחר מותר לקבצם למקום אחד.

אע"פ שמוותר לתת שומשמין ואגוזים לדבש, לא יחבצם בידו להפריד את הדבש, משום בורר, ועיין בזה בסימן שי"ט.

הנותן זרע פשתן או שומשמין וכדו' במים, חייב משום לש, מפני שמתערבים ונתלים זה בזה.

תיקון כלי ותופר וקורע

אסור **לשבור חרס או לקרוע נייר** כדי להניח עליהם וכדו', משום שהוא כמתקן כלי, ואם מקפיד על המידה יש בזה גם משום מחתך. והקשה הפמ"ג אמאי לא חייב גם משום קורע, ואין לומר שלא שייך קריעה אלא בדבר הנתפר ונארג שנתדבק מגופים רבים, כמו היריעות, אבל לא בעור ונייר שהם גוף אחד, דמבואר בירושלמי שגם בעור יש איסור קורע. וכתב הבה"ל שיש מקום לומר שלא שייך קורע ע"מ לתקן אלא כשקורע איזה דבר באמצע והוא צריך לתקן את שניהם, (וקורע בחמתו כיון שמשך חמתו הוי כמתקן את כל הבגד), אבל אם קורע חתיכה בצד הבגד כיון שהבגד ארוך מודאי או ששפת הבגד מקולקלת, בזה כיון שאין שום תיקון בחתיכה הנקרעת לא שייך קורע ע"מ לתקן אלא תיקון מנא, ואם הוא תיקון גמור חייב משום מכה בפטיש, ותיקון שאינו גמור אסור מדרבנן, ולפי זה אם קורע נייר לכמה חתיכות והוא צריך את כולם חייב. וצ"ע בכל זה.

הקורע נייר כדי לקנח או לשאר תשמיש חייב משום קורע, דהוא קורע ע"מ לתקן, וכן אסור לכו"ע לקרוע איגרת אף אם נזהר שלא לשבור את אותיות החתימה, ואפי' לומר לנכרי יש להזהר אם לא לצורך גדול, ובפרט היכא שהאיגרת מונחת בתוך נייר אחר יש להקל, ובאגודה כתב שיאמר לנכרי איני יכול לקרותו כל זמן שאינו פתוח, ואם הנכרי יבין מעצמו לפותחו לית לן בה.

המדבק ניירות או עורות בקולן של סופרים וכדו' הרי זה תולדת תופר שמחבר שני דברים לאחד, וחייב, ומסתברא ששיעורו כמו בתופר והיינו ב' תפירות לחיוב, ואף ששיעור התולדה אינו מוכרח שיהא כמו האב, שהרי מציוו שטוחן שיעורו כגרוגרת והמסר עצים לצורך

הנסורת שיעורו בכל שהוא, שאני החם שהחשיבות היא בכל שהוא, אבל בתפירה לא מצינו חילוק, וכן המדבק עץ לעץ ע"י דבק שם תופר עליו. וכן המפרק ניירות או עורות דבוקים וכוונתו לאיזה תועלת ולא רק לקלקול, אף שאין כוונתו לדבקם יותר, הרי זה תולדת קורע וחייב, וכ"ש שהקורע בגד במקום התפירה לאיזה תועלת שחייב, וצ"ע אם בזה השיעור הוא ב' תפירות, או שבכל תיקון השיעור הוא לפי הדבר הצריך לו. והנה הנשמת אדם כתב שהמפרק ניירות וכל קורע ע"מ לתקן אינו חייב אלא אם מלאכה שא"צ לגופה חייב, אבל פטור בעינן קורע ע"מ לתפור ממש, והבה"ל כתב דהכא מיקרי מלאכה הצריכה לגופה. ומה שבפותח בית הצוואר כתב רש"י שחייב משום מכה בפטיש, ולא כתב שחייב משום קורע ע"מ לתקן, צ"ל שקורע היינו שמקלקל עכשיו וכוונתו לתקן, אבל פותח בית הצוואר שהוא עושה כלי לא חשיב קורע, וחייב משום מכה בפטיש. ואם כוונתו רק לקלקול פטור אבל אסור. ואם מתחילה לא נתדבקו לקיום, אלא נדבקו ע"י שעה או בשעת הקשירה, מותר לפותחם, אמנם אם נדבקו במקום האותיות אסור. ודפים של ספרים שעדיין לא נחתכו יש בזה חיובא, ואסור גם ע"י נכרי.

מי שנסתבכו בגדיו בקוצים מפרישם בצינעא ובנחת כדי שלא יקרע, ואם נקרע נקרע, וכן מותר ללבוש בגדים חדשים ואם נקרע נקרע, כיון שאינו מתכוון לקריעה, ומותר להכות אגוזים על המטלית כדי לשוברם, ואינו חושש שמא תקרע.

סימן שמ"א

התר נדרים בשבת

אין להתיר נדרים בשבת, אפי' אם לא היה לו פנאי להתירם לפני שבת, משום טירחא שלא לצורך, שהרי יכול להתירם למחר, וי"א משום ממצוא חפצן. ואין להתיר אלא באופנים דלהלן: א' לצורך שבת, כגון שנדר שלא לאכול או לשתות היום (דאם נדר לעולם לא חל הנדר כלל), או שנדר מאכילה בשר ושתית יין שמצוה לאוכלם בשבת, או משאר דברים שדרך לעגנ בהם את השבת, (והפמ"ג מתספק בנדר מאיזה מין של פירות או משקה), או שנדר ממלבוש הנצרך לשבת, וביו"ד משמע שה"ה אם נדר משינה (שזה מתענוגי שבת אם רגיל בכך), ובאלו יכול להתיר אף אם היה יכול להתיר לפני שבת, ומסתבר שלכתחילה יפירם מערב שבת. ב' לצורך מצוה, אע"פ שאינו צורך שבת. ג' נדרי אשתו, או נדרי בתו נערה, כיון שאינו יכול להפר אלא ביום שמעו קודם הלילה (ולא מעת לעת), אך לא יאמר מופר לכי כדרך שאומר בחול, אלא מבטל הנדר בליבו ויאמר להטלי ואכלי טלי ושת', ואם לא שמע על הנדר יותר טוב לא להודיע לו עד אחרי שבת, כדי שלא יצטרך להפר בשבת, וכן אם נדרה לזמן והזמן כלה בשבת, אין רשאי להפר אם אין בזה צורך שבת, כיון שלמחר יהיה מותר ממילא.

מי שנשבע לעשות מלאכה מסוימת עד זמן פלוני שזה חל בשבת, ולא עשאה עד שבת, וזה דבר שאסור לעשותו בשבת, ויש לו פתח להתיר נדרו, מותר להשאל על הנדר אפי' בשבת כדי שלא יעבור על "לא יחל דברו", (וה"ה שיכולים להתיר ע"י חרטה, אך באמת אפשר לעשות מהחרטה פתח, ששואלים אותו אם היה מקבל דבר זה בנדר ושבועה אם היה יודע שיתחרט על זה לבסוף). ואם יכול לעשות את המלאכה לפני שבת צריך לעשותה, ומ"מ בדיעבד אף אם היה יכול לעשותה אפשר להתיר לו.

חרמי הקהל נהגו להתירם בשבת אע"פ שאינם לצורך השבת, לפי שאין דרך להתאסף אלא בשבת, ואם לא יתירו בשבת לא יהיה לו התר לעולם.

סימן שמ"ב

מה מותר לעשות בבין השמשות

דברים האסורים מדברי סופרים לא גזרו עליהם בין השמשות, וכדלהלן: א' מותר **לצורך דבר מצוה**, כגון לעלות על אילן או לשוט על פני המים כדי להביא לולב או שופר, או להוריד מהאילן או להוציא מכרמלית עירוב שעשה ונתכוון לשבות ברה"ר או ברה"י הסמוכה לכרמלית, (וחשיב דבר מצוה מפני שאין מערבים אלא לדבר מצוה, ואם לא יביאו אצלו לא יחול העירוב). ב' וכן מותר **במקום דחק**, ובגר"א משמע דהיינו בשעת דחק גדול (כגון שמערב כדי לברוח מכות') אך גם הגר"א מודה שלא גזרו על שבות בבין השמשות במקום הפסד מרובה, ואפשר דה"ה במקום צורך גדול, ולכן מותר לבקש מנכרי בבין השמשות שידליק עבורו נר לצורך סעודה או בחדר שישן שם מפני שהוא טרוד ומצטער מזה. פמ"ג. ובאמת נראה שיש להתיר גם באינו טרוד, כיון שעונג שבת זה מצוה. (אך אסור לבקשו אפילו מבעוד יום שידליק בשבת). ג' דבר שהוא צורך שבת, אף שאפשר בלעדיו ורק מתווסף לו ע"ז עונג. מותר.

ואם קיבל עליו שבת, או שהציבור קיבל שבת שאז חלה עליו שבת בעל כרחו, אפי' זה מבעוד יום, אסור לעשות שום מלאכה דרבנן אפילו לדבר מצוה, אם לא ע"י נכרי. והפמ"ג תמה למה אין אסור בסוף בין השמשות משום תוספת שבת, וי"ל דאין הכי נמי.

בין השמשות של מוצאי שבת- המ"א מסתפק אם ההתר הנ"ל הוא גם במוצאי שבת, והח"א מחמיר בזה, והב"מ הכריע דמדינא אין חילוק וכן משמע ברמב"ם, ומ"מ כתב שלמעשה יש להחמיר במוצאי שבת כיון שאין אנו בקיאים מתי מתחיל הזמן שאינו ודאי יום, דמגלן להקל בבין השמשות כרבי יהודה שסובר שבין השמשות מתחיל מיד אחר השקיעה, ולהקל ג"כ כרבי שלא גזרו בבין השמשות על שבות, ורק בביהש"מ דרבי יוסי שהוא מתחיל אחרי בין השמשות דרבי יהודה והוא נמשך זמן מועט מאד והוא סמוך ממש לצאת הכוכבים, בזה אפשר להקל.

יש דברים שאיסורם מדברי סופרים וגזרו עליהם גם בבין השמשות אף לצורך מצוה, וכדלהלן: א' הורדת עירובי תחומין מעשבים רכים. ב' להעביר פחות פחות מד' אמות, (והטעם באלו מפני שהם קרובים למלאכה דאורייתא גמורה). ג' הרבה פוסקים סוברים שאין מערבים בביהש"מ עירובי תחומין. ד' מלאכה שא"צ לגופה אסורה בבין השמשות.

סימן שמ"ג

דיני קטן

מצות חינוך- מוטל על האב לחנך בניו ובנותיו למצוות, כדכתיב "חנוך לנער על פי דרכו", ואפי' למצוות דרבנן צריך לחנכם, וכ"ש שמוטל עליו להפרישם מאיסור, וי"א שמצות חינוך מוטלת גם על האם.

גיל החינוך- במצות עשה כל תינוק שיעורו לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי עניינו, כגון היודע מעניין שבת צריך להרגילו לשמוע קידוש והבדלה, היודע להתעטף כהלכה חייב בציצית, וכן במצוות דרבנן. אבל החינוך בלא תעשה אפי' איסורים דרבנן הוא בכל תינוק שהוא בר הבנה שמבין שאומרים לו שדבר זה אסור לעשותו או לאוכלו, אבל תינוק שאינו בר הבנה כלל אין אביו מצווה למונעו ממאכלות אסורות או מלחלל שבת אפי' באיסור דאורייתא, וכן אם הוא כהן א"צ להוציאו ממקום הטומאה.

אם צריך להפריש קטן מאיסורים- קטן האוכל נבילות או עושה שאר איסורים וכן חילול שבת וכן טומאת כהנים, אין ביי"ד מצווים להפרישו, (אמנם אם עושה לצורך גדול, צריך למחות בו), וי"א שקטן שהגיע לחינוך מוטל על כל אדם להפרישו, וכתב הח"א שבאיסורים דאורייתא יש להחמיר כדעה זו, ואם נכרי רוצה להאכיל קטן דבר האסור מדאורייתא, כל אדם צריך למחות בידו. ואביו לכונ"ע מצווה לגעור בו ולהפרישו אפי' מאיסור דרבנן, (והיינו בגיל שמבין שאומרים לו שדבר זה אסור לעשותו, וכנ"ל), ואם האב לא הפרישו, אם זה איסור דאורייתא ביי"ד מוחים ביד האב להפרישו, אבל באיסור דרבנן אין מוחין בידו. ומצוה להפריש בניו ובנותיו הקטנים מלשון הרע וממחלוקת ושקר וקללות, (ויש שנכשלים בזה, ואח"כ כשגדלים קשה להם להפסיק).

ספיה- אסור לכל אדם להאכיל תינוק איסור בידים, או לומר לו שיעבור איסור, ואפי' בתינוק שאינו בר הבנה כלל, וזה איסור דאורייתא שנלמד מהאיסור שנאמר בזה בשרצים ובדם ובטומאת כהנים, ולכן אסור לתת לתינוק דבר מאכל של איסור אפי' כדי לשחק בו שמא ילכלכו והוי כמאכילו בידים, וכן אסור להכניס קטן כהן לבית שיש שם טומאה, (ומ"מ מותר לאשת כהן מעוברת להכנס לכתחילה לאהל המת אף אם נראה שודאי תלד שם, דהוי ס"ס, שמא יהיה נקיבה ושמא יהיה נפל). ואפי' איסור דרבנן אסור לספות לקטן, וכן אסור להרגילו בחילול שבת ומועד אפי' בדברים שהם משום שבות, ודעת הרשב"א והר"ן שדבר שהתינוק צריך לו מותר אפי' לספות לו בידים דבר שהוא אסור מדרבנן, אך המחבר סתם כדעת החולקים, וכתב רעק"א שאף הרשב"א והר"ן לא התירו אלא לצורך הקטן, אבל לצרכיו כגון לטלטל ספרים לבית הכנסת ע"י תינוק במקום שאין עירוב, אסור, ואדברה מוחים בו, ויכול לתת לקטן לקחת לצורך עצמו, והגדול יקרא איתו ביחד.

אמירה לנכרי- אסור לומר לנכרי לתת לתינוק איסור, כמו בכל

האיסורים שאסור לומר לנכרי לעשותם, ואם התינוק צריך לכך כגון שהוא קצת חולה, מותר לומר לנכרי להאכילו אפי' דבר שהוא אסור מדאורייתא. וכן נוהגים בפסח לצוות לנכרי לקחת את התינוק לביתו ולתת לו חמץ (או סתם יינם אם המים מזיקים לו), ואם התינוק חולה וא"א לשאת אותו חוץ לבית, יבקש מנכרי לתת לתינוק חמץ, והוי ליה חמצו של נכרי בבית ישראל שאינו עובר עליו בבל יראה, ואפי' אם הנכרי הלך יכול לצוות לקטן לתת לזה לשתות, אבל הוא לא יגע בחמץ שמא יאכל ממנו, ויהיה בכל זה שלא יקדים לנכרי דינר, דעיי"ז קנוי לו החמץ.

תשובה לגדול על מה שעשה בקטנותו- קטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אע"פ שאינו צריך תשובה כשיגדל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה וכפרה. ואם גנב או הזיק או חבל או בייש ראוי לבי"ד להכותו כדי שלא יתרגל בזה, אבל א"צ לשלם אם אין הגניבה בעין, אמנם לפנים משורת הדין צריך לשלם אם חבל בגופו או שהזיק לו בממונו, ואפי' בדינא דגרמי.

סימן שד"מ

דין מי שאינו יודע מתי שבת

ההולך במדבר ואינו יודע מתי שבת, (וכן בנשבה לבין העכו"ם), מונה ז' ימים מיום שנפל הספק בליבו (והיינו שאותו היום שעמד בו יהיה כיום ראשון), וביום השביעי יקדש ויבדיל בפת ויין כדין, ואם אין לו יקדש בתפילה, שהרי הוא מתפלל תפילת שבת, ויוצא יד"ח מדאורייתא אפי' אם באמת זה שבת, וכן יאמר במוצאי אותו יום אתה חוננתנו, ויוצא בזה על פי הדחק מצות הבדלה. ולענין מלאכה, אם יש לו ממה להתפרנס ואפי' רק לחם בעלמא, והיינו שיש לו מעות או שיכול למכור איזה חפץ, או לקחת בהקפה או במתנה מבני השכירה, אסור לו לעשות מלאכה בשום יום, (ואין הולכים אחר הרוב משום דמיקרי קרבעו), דצריך לעשות כל טעדיק כדי שלא יצטרך לחלל שבתות או לעבור שאר עבירות, וכשיכלה מה שיש לו יעשה מלאכה בכל יום אפי' ביום שמקדש בו מה שמוכרח לאותו יום, משום פיקוח נפש, ואפי' ביום השישי שלו לא יעשה יותר לצורך שלא יעשה מלאכה בשבת שלו, דדילמא היום שבת, ובדיעבד אם יש יום שנשאר לו מאתמול אסור לו לעשות מלאכה באותו יום, ולענין הליכה מותר ללכת בכל יום אפי' ביום שמקדש בו ואפי' כמה פרסאות, שאם ישאר במדבר לעולם יחלל שבת וימות בארץ גזירה. ושאר איסורים ואפי' דרבנן אסור לעשות ביום השביעי שלו, ובא"ר מיקל באיסורים דרבנן משום שזה ספק דרבנן.

ואם יכול לצום יום אחד, לדעת הת"ש אסור לו לעשות אז מלאכה, ובגדאי ישע כתב שא"צ לסגף עצמו בתענית כי עי"ז יתעבב לצאת מהמדבר, ועיי"ש עוד.

ואין לו לעשות מלאכה ביום אחד לכמה ימים, שעיי"ז ויכל לשבות כמה ימים וקרב לודאי שישבות בשבת, משום שכשעושה מחמת פיקוח נפש זה לא נקרא חילול שבת, משא"כ כשעושה לכמה ימים. ולפי זה איש הצבא שהממשלה מחייבתו לעשות מלאכה, אם יכול לעשותה לפני שבת ודאי מחויב בכך, אבל אם חייב לעשותה בשבת, ימותין לזמן שהוא מוכרח לעשותה ולא יעשה אותה לפני שהוא מוכרח, אך יש לחלק שכיון שבאותה שבת יהיה מוכרח לעשותה, מוטב יותר שיקדים, דאפשר שינצל עי"ז מחילול שבת. ולענין תפילין, צריך להניח בכל יום כולל היום שמקדש בו, אך לא יניח תפילין בשעה שמתפלל תפילת שבת.

ואם הוא יודע כמה ימים עבר מיציאתו, אבל אינו יודע באיזה יום יצא ושמא עכשיו כבר שבת ואסור במלאכה, כיון שודאי לא יצא בשבת מותר לעשות מלאכה ביום השמיני ליציאתו, וכן ביום הט"ו והכ"ב וכו', ואם יכול לעשות מלאכה באותו יום בשביל כל השבוע, אסור לעשות מלאכה בשאר השבוע, אבל ביום התשיעי, אע"פ שאין דרך לצאת מביתו בע"ש, יש לחוש שמצא בדיוק אז שיירה ויצא.

ספק יו"ט- אם שכח באיזה חודש הוא עומד, או באיזה תאריך בחודש ניסן או סיון או תשרי (ואין להלכה נראית וכדו'), צריך לנהוג בקדושה בכל זמן שיש ספק אם הוא יו"ט.

מלאכות נוספות שלא נזכרו בשו"ע

מנפץ- הסורק צמר או פשתן או שאר דברים כמו שסורקין הפשתן והצמר, או כמו שנופצין הצמר לעשות לבדים, או המנפץ את הגידין והיינו שחובט במקל על הגידים עד שעושה אותן כחוטין לטוויה כמו שעושים הסופרים, הרי זה מנפץ וחייב. אבל המנפץ גבעולי פשתן וקנבוס חייב משום דש, שהרי מוציא הפשתן והקנבוס מהגבעולים.

טווה- הטווה אורך ד' טפחים מכל דבר הנטוה, כגון צמר או פשתן או נוצה או שערות או גידים וכדומה, בין בכלי בין ביד, חייב. וכן הלוקח חוטים ושזור אותם חייב משום טווה, ואם עושה לבדים חייב משום תולדת טווה.

העושה שתי בתי גירין חייב, והעושה נפה או כברה או סל או סבכה או שארג מטה בחבליים וה"ה בקש ובכל דבר ה"ז תולדת עושה גירין, ומשיעשה שני בתים חייב, (ובזה אינו גירין ממש אלא שמשרשר ומרכיב חוט אחד בשתי מלמטה ואחד מלמעלה ומעמיד השתי בהן כתיקונו).

אורג ומיסך- דרך האורגים שמוותחין החוטים תחלה באורך היריעה וברחבה, ושנים אוזחין זה מכאן וזה מכאן, ואחד שובט בשבט על החוטין ומתקן אותם זה בצד זה, עד שתעשה כולה שתי או ערב, ומתיחת החוטין כדרך האורגין נקרא מיסך, וכשכופלין אותה ומתחיל להכניס השתי בערב נקרא אורג, והשובט על החוטין עד שיתפרקו ויתקנם ה"ז תולדת מיסך, והמדקדק את החוטים ומפירים בעת האריגה ה"ז תולדת אורג. אחד האורג בבגד או בקנים או שעושה חלונות מחתיכת עץ כמו שעושים לסכך עליו או בשערות או בכל דבר חייב. והקולע נימין ושערות וכל דבר ה"ז תולדת אורג וחייב. וכל זה בתלוש, אבל הקולע שערות ראש במחובר אינו כאורג, דאין דרך אריגה במחובר בראש וגם אין סופה להתקיים, אבל עכ"פ איסור יש בזה לקלוע או להתיר קליעתו.

הפוצע שני חוטים חייב. לרמב"ם היינו שמוציא השתי מן הערב או להיפוך, ולראב"ד שחתך שני חוטין אחר האריגה מן המסכת. וצריכים הרופאים להזהר כשצריכים חוטים מפורדים לתת על המכה, שלא יקחו חתיכת בגד פשתן ויפרידו את החוטים, דהוי מלאכה דאורייתא.

תמצית ספרי חפץ חיים

דבר בעיתו

התעוררות לגודל האיסור והעונש באכילת מאכלות אסורות

לפי המציאות בזמן רבינו הח"ח היו רבים נאלצים לנדוד מעיר לעיר והיו צריכים לאכול בבתי אכסניה וכדומה, והיו רבים שלא היו נזהרים מאכילת מאכלות אסורות כשהיו בין הנכרים, ורבינו כדרכו בשאר ספריו מעורר אודות פירצה זו, ומבאר מהם הסיבות לדבר והדרך להתגבר על נסיונות אלו, וחומר האיסור וגודל העונש והקלקול בעונות אלו, וגודל השכר שיש למי שנוהר בזה. כמו כן מעורר רבינו שעל כל אב לדאוג ולהוציא ממון כדי שבנו יוכל לאכול מזון כשר, וכן על כל אחד לסייע לאחרים בזה.

גודל השכר והרווח למי ששומר עצמו ממאכלות אסורות- א' שומר נפשו בקדושתה. **ב'** מציל עצמו מעונשו של גיהנום. **ג'** יקבל שכר על כל נסיון שעמד בו, לפי מספר האיסורים שהיה יכול לעבור. והיינו שאם היו המאכלים מעורבים בנבילה וטריפה וחלב ודם וחזיר מקבל שכר על כל אחד, ולפי מספר הפעמים שעמד בנסיון. **ד'** הוא ממשיך על עצמו קדושה, וכפי שנאמר "לא תאכלו וכו' כי עם קדוש אתה לד' אלוֹקֶיךָ", והמקדש עצמו מעט בעולם הזה מקדשים אותו הרבה בעולם הבא. **ה'** שמו ניכר למעלה בכל יום לאות ולתפארת. **ו'** הזכות עומדת לו לדורי דורות, ויזכה שיוולדו לו בנים צדיקים יראי אלוקים גבורי כח לעמוד כנגד היצר הרע. **ז'** אפי' אם הוא אינו תלמיד חכם, יהיה אור ד' עליו לעתיד לבוא כמו על גדולי התורה. **ח'** זוכה להשפיע על אחרים לעמוד בנסיון לפחות במקצת, (ואם יכול להשפיע בדיבור אשרי חלקו). **ט'** זוכה לקדש שם שמים. (פרק ט').

מי שעומד בנסיון ונמנע ממאכלות אסורות **עליו להיות שמח וטוב לב תמיד**, וידע שימים אלו שהוא עומד בנסיון הם המובחרים שבימי חייו (וכדמצינו בפלטי בן ליש שבכה כשנלקח ממנו הנסיון), ויתבונן כמה הוא מרוויח בכל פעם שאוכל פת חריבה עם קיתון של חמין, וככל שהנסיון קשה יותר עליו לשמוח יותר, וכשלבבו יהיה שמח גם מראה פניו יהיה טוב ויפה, (כדמצינו בדניאל וחבריו שלא נתגאלו בפת המלך ואכלו רק רעונים והיו נראים טוב ובריאי בשר יותר מהילדים שאכלו מפת המלך, מוחמת שמחת נפשם, כי לא היו סומכים על הנס בענין פת עכ"ם שהיתה מותרת להם מדינא. וגם אפשר ללמוד משם איך נחקקו מעשיהם לדורות, והנמנע היום יתגלו מעשיו לעין כל לעתיד לבוא). ואם האדם יושב יחד עם עוד אנשים שאינם זהירים במאכלות אסורות, ורק הוא מאכלו דל ורזה, עליו לדעת שלעתיד לבוא כשיעשה הקב"ה סעודה לצדיקים יזכה דווקא הוא להיות בסעודה הזאת, וכמה יודה אז לקב"ה על שסייע לו לעמוד בנסיון, וזכירת דבר זה עכשיו תגרום לו שיהיה שמח וטוב לב תמיד. (פרק י').

חיזוק לעמידה בקשיים ונסיונות- הנה אדם שיש לו קשיים רבים מוטל עליו לקבלם בשמחה ובאהבה, כי כל בני האדם ירדו לעולם לעמוד בנסיון, וכל אחד מקבל נסיון לפי התיקון שנפשו צריכה לתקן בעולם, וגם העושר הוא נסיון אם יפתח ידו לעניים, ואדם שיש לו מצוקה גדולה והוא לא מהרהר אחר מידותיו של הקב"ה, יגדל שכרו מאד לעתיד לבוא, וכדמצינו בחז"ל שג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל תורה ארץ ישראל ועולם הבא, וכולם לא נתן אלא ע"י יסורים. וכמה חביבים בעלי יסורים לפני הקב"ה, שהוא מייחד שמו עליהם אפי' כשהם חיים, אבל בלא יסורים אין הקב"ה מייחד שמו על אדם חי. וגם ע"י שמצדיק עליו את הדין יזכה שיעברו ממנו היסורים. ועיקר הכל הוא להאמין שהכל בהשגחה וזה לטובת האדם. וכל זה הוא אפי' כשאין לאדם חטא שאפשר לתלות בו את היסורים, דאל"כ בודאי צריך לקבל את היסורים באהבה, מפני שהוא מנכה לעצמו מעונש הגיהנום, ושעה אחת בגיהנום קשה יותר מיסורי איוב כל ימיו (כמ"ש הרמב"ן), ואף שכל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, מ"מ האדם צריך לפני כן להתייסר בגיהנום או בשאר עונשים כדי להתנקות מעוונותיו. ועל האדם להודות תמיד לקב"ה על שמתנהג עמו במידת החסד ונותן לו חיים ובריאות. (שם).

הקושי והנסיון המיוחד בסוף הגלות, הוא כדי לברר מי עובד ד' באמת- עוד יש להתבונן כי המצב היום שהגלות קשה וישראל מפוזרים בקצוות הארץ, ויש הנמצאים במקום שאין שם את קרוביו וידידיו שיתבייש מהם שלא לחטוא, זה כדי לברר בסוף הגלות מי עובד ד' באמת ובתמים, וע"י שהאדם עומד בנסיון הקשה, יוכל בזמן מועט לזכות למדרגה שבימים כתיקונם לוקח זמן רב להגיע לכזו מדרגה. וכעין זה היה בדור המדבר כדכתיב שם "למען ענותך לנסותך וכו' ", והיינו שהעיניו הוא לנסיון, כדי להוציא את המחשבות מן הכח אל הפועל, ונס הוא גם מלשון התרוממות, ושני הפירושים משתלבים יחד, כי ע"י הבחינה בנסיון הם יתרוממו להיותם עליונים על כל עמי הארץ. וכן בכל דור ובכל אדם שהקב"ה רוצה לרוממו, הוא בוחנו מתחילה בנסיון, וע"י העמידה בנסיון הוא מתעלה מאד. (י"א).

ההכנה וההשתדלות המחויבת להשיג ממון לקנית מאכלים כשרים- הנה כל איש מישראל שיודע שיהיה מוכרח להתנודד בין העמים, חייב להכין לפני נסיעתו סך כסף שיוכל לקנות בו מאכלות כשרים בעת נדודיו, בין ע"י שיצמצם הוצאותיו, בין ע"י השתדלות אצל אביו וקרוביו או אצל שאר בני אדם, ולא יהיה ביישן בזה, וכן אם יש בידו עליו להשתדך ולקבל ממון, ואם לא הכין לא יוכל לטעון שהיה אנוס, וילמד מנמלה שמכניה מזון לימי החורף אף שימי חייה קצרים. אמנם היצר הרע מלבד שמסית לעבירה, לפעמים הוא בא לאדם בערמה, ומחזק ליבו בבטחון יתר לומר שלא יצטרך לזה, וכוונת היצר היא כדי שיכשל אח"כ, (וכן דרך היצר גם בשאר דברים, וכגון בתורה מפתהו ללמוד יומם ולילה ממש ולהחליש כוחו, כדי שאח"כ לא יוכל ללמוד כלל, וכן בשאר מידות, ובאמת דרך התורה הוא דרך הממוצע). וכשיוצא מביתו מחויב לקחת עימו את הממון שיש לו. ובזמן שאינו בביתו, אם אין לו ממון, יכתוב מכתבים לזרז את בני ביתו ומשפחתו לסייעו, ואפי' ע"י מכירת מלבושיו ונכסיו שהניח בביתו, ולא יחוש כלל להפסד נכסיו, כי צריך להוציא כל ממונו כדי לא לעבור על לאו דאורייתא, וודאי יחזיר לו הקב"ה כפלים ממה שהוציא. וכשאין לו ממון חובתו ללכת לבתי יהודים לבקשם בתחנונים ובדברים רכים שירחמו עליו שלא יצטרך לטמא נפשו, ואל יתבייש מפני המלעיגים, ויהיה מהנעלבים ואינם עולבים, וככל שהוא סובל יותר בשביל זה יגדל שכרו, וודאי יזמן לו ד' אנשים שיסייעוהו. (פרק י"ב).

גודל החיוב על האב להחזיק את בנו שיוכל לקנות מאכלים כשרים- הנה מצינו שהנמכר לגר תושב או לעקר מחויבים קרוביו לגאולו, והקרוב קרוב קודם, והאב קודם לבנו, והטעם בחיוב זה הוא כדי שלא יטמע בין העכו"ם וילמד ממעשיהם. וכן בענייננו אם לא יעזרוהו קרוביו בענין מאכלות אסורות, בהמשך הזמן יופקרו אצלו כל האיסורים שבתורה, ולכן חייבים לעזרו. ובאמת כל ישראל חייבים לעזור שלא יעבור שום אדם על תורת השם, אולם האב מחויב בזה יותר, ואם האב אינו מסייע בזה איך יבקש בברכות התורה ונהיה אנחנו וצאצאיו וכו', ומאידיך אב המסייע לבנו בזה, הרי זה מברר למפרע שכל השתדלותו בגידולו היתה בעבור כבוד השם ותורתו, ויקבל שכר על כל יום שעמל בשבילו, משא"כ אם עכשיו לא יסייע בעדו, יפסיד את כל השכר הגדול, מפני שהראה שאינו אלא כשאר בעלי חיים שמגדלים ילדיהם, וכל הנזכר לעיל בגודל שכר הנמנע ממאכלות אסורות בדרך כלל שייך גם באב. (שער האחווה פרק א').

חובת האב לדאוג לבנו ברוחניות- אל יחשוב האדם שדי לו במה שהוא עצמו מקיים את כל התורה, ואין חובתו לדאוג לבניו בזה, כי מי שאינו דואג להשריש בלב בניו אמונת ד' ותורתו ומצוותיו איננו יוצא ידי חובה יהודי כלל, כי הקב"ה כרת איתנו ברית בערבות מואב וכתיב התם "הנסתרות לד' אלוֹקֵינוּ והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", והיינו שאין אנו ערבים על הנסתרות אלא על הנגלות, וכן אנו ערבים על בנינו אחרינו עד עולם, ומכח קבלה זו בחר ד' בישראל, והזהירה התורה את האב ללמד את בנו תורה, ולספר לבנו על הניסים ונפלאות שהיו ביציאת מצרים (שזו היתה מטרת המכות, כדכתיב "למען תספר באזני בנך ובן בנך"), ועל מעמד הר סיני, וכן האב מצווה להעביר לבניו שהמצוות הם "לטוב לנו כל הימים לחיותינו כהיום הזה". וכן

הברית על הגאולה היא כאשר יהיה "ושבת עד ד' אלוֹקֶיךָ וכו' אתה ובניך", וכן בכל יום בתפילה אנו מקבלים את שמירת התורה "על בנינו ועל דורותינו". (פרק ב').

ובאמת יפלא מאד שהרי בצער גשמי שיש לבן, האב מצטער מאד, וק"ו אם צריכים לכרות ממנו אבר הוא מצטער יותר, ואם יכול למנוע ממנו דבר זה הוא יוציא על זה ממון רב אפי' ע"י הלוואות וכדו', וכ"ש שיעשה כך כדי להצילו ממוות ח"ו, וא"כ איך לא יטרח כדי להצילו מיסורי הגיהנום הקשים, וכדי שלא ישאר בעל מום בעולם הנצה, ואיסורי חלב ודם גורמים להכרתת נפשו מחיי הנצה, ואיך יעמוד אביו מנגד. ואל יטען שהבן אנוס, כי אם האב יכל לסייע לו יהיה העוון על האב, ובאמת גם כשאין האב מסייע הבן אינו אנוס, וכמו שנתבאר. (פרק ג').

והנה חובת האב לקצץ בהוצאותיו אפי' על חשבון עונג שבת שלו, ולשלוח ממון לבנו לקנות אוכל כשר, וכשהבן יראה כמהו אביו מתאמץ בזה גם הוא יתחזק בזה, וכבר קודם הנסיעה מוטל על האב להכין לבנו ממון לקנות אוכל כשר, ולהשריש בבנו את החומר של האיסורים הללו וכמש"נ לעיל, ובזכות זה יחשב האב מאוהבי ד', ויקבל הוא וגם בנו שכרם בעולם הזה ובעולם הבא. וגם שאר הקרובים מחויבים לדאוג לקרובם בעניינים אלו, כמו שמצינו שמחויבים לפדותו אם נמכר לעקר, וגם מדרך השכל מחויבים לדאוג לו, וכן מחויבים לדאוג לו מחובת מצות צדקה, שהקרוב קרוב קודם, דאין לך עני יותר מזה, שהוא נצרך לזה גם לנפשו. (פרק ד').

גודל החיוב לסייע לאנשים לאכול מאכלים כשרים- הנה נצטווינו במצות צדקה, דכתיב "פתוח תפתח את ידך" וכתיב "וחי אחיך עימך", וגדולה צדקה שמקרבת את הגאולה. והמעלים עין מן העני עובר ב"לא תאמץ את לבבך ולא תקפוצ' את ידך", ועונשו גדול מאד, ולפעמים נענש בקיצור ימים כמו על עוון ע"ז. ומאד יש להזהר בצדקה, כי לפעמים ע"י המנעות מנתינת צדקה יכול העני למות, והנמנע בעת כזו עובר גם על "לא תעמוד על דם רעך", והרי מחללים שבת כדי להציל נפש. וכן בענין הסיוע לקנית מאכלים כשרים, לפעמים זה נוגע לפיקוח נפש כגון באנשים חלשים, ואף אם אותו אדם מותר לאכול מאכלות אסורות כי הוא אנוס, מ"מ ודאי רצון ד' לסייעו שלא יוצרך לזה, וכמו שאדם היה דואג שהוא או בניו לא יוצרכו להגיע לזה כך עליו לסייע לאחרים בזה, והמעולים עין מזה עובר על "ואהבת לרעך כמוך". ואנשים שלא מגיעים לידי סכנה, מ"מ הם מסגפים עצמם, ועל האדם להשתתף בצרתם ולסייעם. והמרגיל עצמו להיות רחום וחנון, הוא ממשיך על עצמו את כל הברכות הכתובות בתורה, והקב"ה יגמול לו מידה כנגד מידה ויציל את בניו שלא יגיעו לידי מיתה. (שער בית ישראל פרק א').

הסיוע לאחרים לקיים מצוות זה המבחן אם האדם עובד את ד' באמת- הנה יש חילוק גדול בין אדם העובד את הקב"ה מתוך שהוא חפץ באמת בעבודתו ובמצוותיו, לבין העובד מתוך רצון לקבל שכר בזה ובבא, ועל זה נאמר "ושבתם וראיתם בין... עובד ד' לאשר לא עבדו". והבחינה בזה היא אם אכפת לאדם שכולם יעבדו את הקב"ה או לא. וא"כ הנמנע מלסייע לאחרים מלהכשל במאכלות אסורות זה מראה שכל עבודתו היא לטובת עצמו. ובפרט שענין זה נוגע ליסודי הדת ולקדושת ישראל, ועל מה שאנו אומרים בק"ש "ואהבת" דרשו חז"ל שיאהיב אותו על הבריות, וא"כ צריך לעשות זאת "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". וכל איש מישראל קיבל על עצמו בעת קבלת התורה לחזק בכל יכולתו את קיום התורה בכלל ישראל, ונעשו ערבים זה לזה, ולכן יכול אדם להוציא את חבירו במצוות כי אם חבירו לא יעשה מצוה יחסר גם לו, וחובתו להפריש את חבירו מאיסור כיון שאם יכל להפרישו ולא עשה כך גם הוא יענש. וא"כ הנמנע מלסייע בממון לצורך המנעות ממאכלות אסורות, בודאי יענש על כך בעונש גדול כאילו הוא עצמו חטא, אף אם הוא בעצמו מדקדק בכשרות מאכליו מאד, ואף שהתביעה לא תהיה רק עליו, מ"מ כיון שהתביעה תהיה גדולה, שהרי חשבון הנכשלים ומספר הפעמים שהם נכשלים בהם גדול מאד, ממילא גם אם יגיע לכל אחד תביעה רק על כזית חזיר וכדו' בכל שבוע יהיה רע ומר לנפשו, וכ"ש אם יש לו יכולת מיוחדת על אנשי עירו, בודאי עיקר האשמה תהיה עליו. (פרק ב').

שערי תשובה

רבינו יונה (שערי תשובה שער ג') מונה את סוגי החטאים לפי סדר חומרתם, מן הקל אל הכבד, מפני שכאשר האדם ידע את חומר העוון הוא יתחרט יותר, ויתבייש בבקשתו מחילה מהקב"ה, ועי"ז התשובה תהיה טובה יותר, וישמח בחסד שהקב"ה עשה בכפרת העוון ע"י התשובה.

וזה סדר חומרתם: א' דברי סופרים. ב' מצוות עשה. ג' לאו הניתק לעשה. ד' לאו שאין בו מעשה. ה' לאו שיש בו מעשה. ו' עוונות שחייבים עליהם מיתה בידי שמים. ז' עוונות שחייבים עליהם כרת. ח' עוונות שחייבים עליהם ד' מיתות בית דין. ט' עוונות שדינם יהרג ואל יעבור. י' עוונות שהעושה אותם אין לו חלק לעולם הבא.

בנוסף מפרט רבינו יונה בשער זה דברים רבים, אשר יש שטועים וחושבים שהם עוונות קלים או מידת חסידות, אבל באמת הם עוונות רבים, ועל ידי ידיעה זו רבים ימנעו מחטאים אלו.

מן האזהרות התלויות בלשון-

אסור להזכיר שם שמים או ללמוד תורה או להתפלל אם הוא ערום או שרואה אדם ערום, או שאין המוקום נקי, או שאין ידיו נקיות, והזהירות בזה היא מדרכי יראת שמים. יש אזהרות התלויות בלשון שלוקה עליהם, והם שבועת שוא שהיא חילול השם, ואסור לומר שהוא מוכן לישבע אם אין בלבבו לישבע, ואסור לישבע חנם אפי' על אמת, וכן אסור לסבב להשביע חבירו חנם, כגון לתובעו יותר מחויבו כדי לחייבו שבועת מודה במקצת. וכן לוקה המקלל חבירו בשם, ואסור לקלל אפי' חרש שאינו שומע, וכן המקלל עצמו בשם לוקה. השוטה רביעית שאינו מזוג או יותר מרביעית אפי' מזוג אסור בהוראה.

אסור לצער חבירו בדברים.

אסור לחזק ידי עוברי עבירה או להתחבר עמהם, ואסור להתחבר לרשע אפי' בעסקי העולם ואפי' לדבר מצוה. אסור להורות שלא כהלכה, וצריך להיות מתון בהוראה כדי שלא יטעה, ולא יורה מי שלא הגיע להוראה, ואם הגיע להוראה צריך להורות.

צריך לתת עצה הוגנת ואסור לתת עצה שאינה הוגנת, ומדרכי גמ"ח לחשוב מחשבות איך להשיא עצות הגונות.

אסור להוציא שם רע.

אסור לדיין להיות רך לאחד וקשה לאחר.

אסור לומר המתן לי ליד ע"ז פלוגית.

אסור לומר כמה נאה גוי זה, ואסור לתת להם מתנת חנם.

אסור להחזיק במחלוקת, ומוותר לדבר לשון הרע על בעלי המחלוקת, ומי שאינו מחזיק במחלוקת על החוטאים נענש מפשעיהם ועובר בלאו, וימסור נפשו על קנאת השם.

אסור להשתעבד בחבירו, וכן אסור לבקש דבר שיודע שיתביישו לסרב, אבל אדם שאינו נוהג כשורה מותר.

המוציא שם שמים לבטלה הרי חילל השם.

בני אדם שאינם נזהרים בלשונם בכבוד תלמידי חכמים אפי' שלא בפניהם נעשים אפיקורסים ואין להם חלק לעולם הבא.

עוון הלשון חמור כמו שרואים שעונש מקלל אביו ואמו חמור מן המכה.

איסורי ראייה ושמיעה- אסור להסתכל באשת איש ובעריות, ואסור לשמוע דברים בטלים ודברי נבלה.

איסורים התלויים בקפיצת יד והמנעות מעשיה שחייב בה-

אסור לקפוץ יד לאביו, ואסור לימנע מלהלוות לו לפני שמיטה וכ"ש בשאר זמנים.

אסור ללוות ולא לשלם.

אסור להלין שכר שכיר.

אסור להלין מת על העץ.

אסור להתעלם מהצלת ממון חבירו, ונכון שבכל עיר יהיו ממונים להצלה

אסור להמנע מלהוכיח ואם אינו מוכיח נענש על החטא, ועל כן נכון לבחור ממונים להוכיח.

אסור לאחר מלשלם הנדרים והצדקות, ונענש אף אם שכח.

המדרגה החמישית - לאו שיש בו מעשה

לאו שיש בו מעשה לוקין עליו, ומלקות במקום מיתה עומדת.

צריך להזהר למלוח הבשר כדין.

אסור להכות את חבירו.

אסור להשחית את הזקן.

אסור ללבוש שעטנז.

לפני עוור לא תתן מכשול- אסור להכות בנו גדול כי מכשילו להקלות אביו, ואסור לתת כוס יין לנזיר, ואסור להכשיל נכרי בדבר האסור לבן נח.

איסור השחתה- אסור לכרות עץ מאכל, ואפי' לצורך מצור אם יש לו עצים אחרים אסור, ואסור לפזר ממון לריק ואפי' פרוטה, ואסור לסכן את הגוף או לסגפו חנם בתעניות, אבל המתענה על עוונותיו מותר והקב"ה ירפאהו.

ערלה אסורה אף בחו"ל ואסורה בהנאה ועל כן אסור לתתה לגוי אלא ישרוף אותה באש, ונטע רבעי צריך פדיון, וכן כלאי הכרם וגיד הנשה אסורים בהנאה.

אסור לגנוב אף ע"מ להחזיר.

אסור לנחש שדבר מסוים מורה שלא יצליח במה שעושה, או ששעה מסוימת אינה יפה לדבר מסוים, אלא יבטח בד'.

המשקר במידה כמקלקל את הדין.

אסור למלוה לעבור לפני הלווה אם אין לו מה לפרוע.

איסור ריבית הוא למלוה ללווה ולעדים.

אסור להטיל מום בבכור אף בזמן הזה.

אסור לחרוש או להנהיג שני מינים בעלי חיים מצומדים יחד.

פרדה אינה מותרת אלא במינה ואסורה בסוס וחמור. אסור להשתחוות על רצפת אבנים חוץ מבית המקדש.

אסור לאכול דברים הנמאסים על הנפש.

אסור למסור בתו לביאה שלא לשם קידושין, והמייחד פנויה לזנות עונשו גדול, ואסור להשיא בתו לזקן.

גבילה אסורה באכילה, וכל שלא נשחטה בכל דקדוקי שחיטה הרי היא גבילה.

אסור לקחת שוחד אפי' כדי לזכות הזכאי ולחייב החייב, ומוותר לקחת שכר בטלה, ואפי' שוחד דברים אסור והמקבל שוחד אסור לדון דין זה.

אסור להוציא ביו"ט לצורך חול.

אסור להעביר שער בית השחי והערורה.

אסור להעמיד כלב רע או סולם רעוע בביתו.

בכור אסור בגיזה ועבודה, ואם נתערב באלף כולם אסורות בהנאה.

אסור למחוק את השם.

אסור לעשות כדרכי האמורי כלחשים וקמעים.

חדש אסור מן התורה אף בחו"ל.

ע"כ מקצת מהדברים שהמכשול מצוי בהם, וישמע חכם ויוסף לקח.

סיכומי תמצית

ניתן להשיג את גליונות סיכומי תמצית החודשיים על הדף היומי / משנה ברורה ומוסר (לפי סדר הדף הימני בהלכה) ועמוד הימני

- **בנקודות ההפצה**
- **במיייל 7692282@gmail.com**

בנוסף ניתן לקבל במיייל סיכומים על כל מסכתות הש"ס, ועל כל המשנה ברורה, ועל תנ"ך וספרי מוסר, או סיכומים לפי סדר הלימוד של: העמוד היומי, חבורת ש"ס, קנין ירושלמי, דף הכולל, קנין הלכה, תרי דף, אורייתא, אהבת שלום, ומפעל הש"ס.

הסיכומים מיועדים לחזרה בלבד, ואין לסמוך להלכה.

מבחני לדעת

מבחן שבועי על דף היומי, עמוד היומי, משנה ברורה, הפץ חיים ואהבת חסד
ניתן לעשות את המבחנים מיום שישי עד יום שלישי בשעה 5:00 בבוקר:

- **בטלפון 0737-289-669**
- **במיייל 7692282@gmail.com**
- **בנדירים פלוס קופת לדעת.**

הגרלות בכל שבוע על 500 ₪ במזומן, 81 זוכים ביזכוי 100 ₪ ברשת יפה גוף.

הגרלות מיוחדות במבחני חודש זה:
פרס ראשון תוכנת 'אוצר החכמה', ועוד עשרות פרסים מיוחדים.

חדש בתמצית

קורס חדשני ומקצועי
הדרך ללמוד - להנות - ולזכור
מחזור חדש ומורחב של 11 שיעורים, בירושלים בני ברק ומודיעין עילית, החל מתחילת חודש טבת.

להרשמה ולפרטים 055-400-7977

קו עדכונים ושיעורים
בקו תוכלו לשמוע: מידע כללי, עדכונים, רשימת נקודות ההפצה, שיעורים.

02-3131-465

מבחן 192 פרשת וישלח

חשנה בחרה

סימנים ש"מ עד שמ"ד

באלו תנאים מותר לעשות אסורים דרבנן מסוימים בבין השמשות?
א. בדבר מצוה או במקום צורך הרבה השעת הדחק.
ב. רק לדבר מצוה.
ג. רק במקום צורך הרבה השעת הדחק.

האם מותר לקשקש מנכרי בבין השמשות שדליק לו נר בבין השמשות?
א. אסור.
ב. מותר רק לצורך סעודה.
ג. מותר גם בחדר שישיין שם.

מי צריך למחות בקטן שעושה איסור ולהפרישו מהאיסור?
א. אביו או בית דין, ואם הגיע להנקה כל אדם.
ב. לש"ע רק אביו, ו"א שבהגיע להנקה צריך כל אדם להפרישו.
ג. לכ"ע רק אביו אפילו אם הגיע להנקה ואפילו באיסורים דאורייתא.

האם מותר להאכל קטן מאכלות אסורות?
א. לאביו אסור ולאחרים מותר.
ב. אסור גם לאחרים, ובלבד שהתניק בעל הבנה.
ג. אסור גם לאחרים ואפילו בתניק שאינו בעל הבנה כלל.

האם מותר לאשת כחן מעוברת שאינה יודעת מה תלד להכנס לאהל המזב?
א. אסור.
ב. מותר אף"כ רצא תלד שם.
ג. מותר אפילו אם רצא תלד שם.

לגבי מה נאמר הדין שמי שאינו יודע מתי שבת מונה ז' ימים מיום שנתן אל ליבו ששכח?
א. לגבי שבשאר הימים מותר לו לעשות מלאכה.
ב. רק לגבי קדוש והבדלה.
ג. רק לגבי יציאה מחוץ לתחום.

מי שידוע לפני כמה ימים יצא, באיזה ימים ליציאתו מותר לו לעשות מלאכה?
א. רק ביום השמיני ליציאתו.
ב. גם ביום התשיעי ליציאתו.
ג. אסור גם בימים שמיני ותשיעי ליציאתו.

דבר בעיתו

מתחילת שער בית ישראל עד סוף פרק ב'

מתי התחילו האם האדם עושה מצוות לטובת עצמו או בשביל לעבוד את הקב"ה?
א. מה עשה כאשר בא סמיון קשה לידו.
ב. האם תשוקתו שאחרים י"כ יעבדו את הקב"ה.
ג. מה הוא עושה כאשר אין בני אדם רואים אותו.

האם תלמיד חכם חייב להעיד עדות כאשר אינו לפי כבודו?
א. חייב בכל אופן.
ב. פסור בכל אופן.
ג. בלאפשר כואיסורא חייב.

חשנה בחרה

מסימן ש"מ עד סוף סימן שמ"א

האם מותר לחקק בגד ע"י מותרות חוט שנמצא בתוך בית ד'?
א. מותר רק במקום רחבים המתוקנים בתפירה סביב הקב.
ב. מותר בכל אופן.
ג. אסור בכל אופן.

האם מותר להכניס נוצות וכדומה לתוך כר או כסת?
א. מותר רק להחזיר.
ב. מותר אף לתת בתחילה.
ג. אסור בכל אופן.

איזה איסור יש באיסוף המלח ממשרפות המלח?
א. איסור מעמר דאורייתא.
ב. איסור דרבנן, דדוקא במקום המשרפות אבל במקום אחר מותר.
ג. אסור מדרבנן אפילו בתנפור במקום אחר.

האם מותר לחבר תאנים ע"י הכנסת חבל?
א. מותר.
ב. פסור אבל אסור.
ג. חייב הסאת.

האם מותר לקרוע נייר כדי לקנות עצמנו?
א. אסור אפילו כשאנו מקפיד על המידה.
ב. אם אנו מקפיד על המידה מותר.
ג. מותר בכל אופן.

מי שבגדיו הסתככו בקוצים, מה מותר לו לעשות בשבת?
א. יפרידם בצינעא ונחת, ואם נקדע נקדע.
ב. מותר להפרידם רק באופן שרצא לא יקרע.
ג. אסור בכל אופן.

אלו נדרים מותר להפר בשבת?
א. לצורך השבת, ובלבד שלא היה לו פנאי להתירם לפני שבת.
ב. לצורך השבת אע"פ שיהיה לו פנאי להתירם לפני שבת, וכן בנדר אשתי מותר.
ג. מותר רק נדרי אשתי שא"א להתירם אחר שבת.

דבר בעיתו

שער האוהה מתחילת פרק ב' עד סוף השער

מתי מנכר יודי השומר כל מצוות התורה ואינו רצא שבניו ג"כ ילכו בדרך התורה?
א. הוא מופסיד שכר עצום, אבל אינו עובר בזה על מצות השם.
ב. איננו יוצא ידי חובת יהודי כלל.
ג. כל המצוות שהרא עושה אינם שווים כאומנם.

האם האב חייב לשלוח ממנו לבנו כדי שלא יאכל מאכלות אסורות?
א. אינו חייב, אבל איך יוכל לראות בנו חוטא ולעמוד מנגד.
ב. חייב רק אם יש לו די העוצר לוה.
ג. חייב גם לצמצם בהוצאות ביתו עבור כן.

הדרך להתענג בידיעת התורה

מחזור שני ומורחב של הסדנא

ללמוד

להנות

ולזכור

לפרטים ולהרשמה

055-400-7977

פעילות מכון 'תמצית'

בעשרת השנים האחרונות מכון 'תמצית' מחלק מידי חודש 15.000 עותקים של סיכומי גמרא הלכה ומוסר, המסייעים ללומדים רבים לחזור ולזכור את תלמודם.

מטרת הסיכומים איננה רק לסייע לחזרה ולזכרון, הסיכומים נערכים תוך שימת לב לתת ללומדים בהירות ומתיקות מיוחדת בתלמודם.

מלבד ההשקעה הרבה בכתיבת הסיכומים עצמם, מושקעת מחשבה רבה כיצד להשתמש בכלים מקצועיים רבים ומגוונים שמטרתם לחבר את הלומד בצורה חזקה לחומר הנלמד.

כלים אלו הם פרי עמל והשקעה של מאות שעות לימוד וחקירה מה מביא את הלומד לידיעה רחבה בש"ס ופוסקים, וללימוד מתוך חוויה והנאה.

לצורך הבנת נושא זה נלמדו לעומק סוגיות רבות בתלמוד העוסקות בנושא זה במישרין או בעקיפין, וכן נלמדו בצורה יסודית מאות מקורות מדברי רבותינו גדולי הדורות לאורך ההיסטוריה, ונקראו עשרות ספרים ישנים וחדשים העוסקים בתחום זה.

בחינה נוספת נעשתה ע"י התחקות אחר דרכי צמיחתם של תלמידי חכמים, ושימושם בכלים אלו, מטרת בדיקה זו היתה בכדי לבחון את השפעת כל כלי במישור המעשי ועמידתו במבחן המציאות: האם כך גדלים תלמידי חכמים אמיתיים.

רבות מהתובנות שנלמדו הוטמעו בתוך הסיכומים, במטרה שהלומדים יתחברו לחומר הנלמד ויהנו מהחזרה וע"ז הם ידעו את תלמודם טוב יותר.

לומדים רבים משתמשים בכל חודש בסיכומים, ומעידים על התועלת הנרחבת שהם מקבלים מהם. אנו גובי הידע, אלא גם לקבלת בהירות והנאה בלימוד.

לאחר תקופה ארוכה של לימוד נושא הזכרון וההנאה בלימוד לעומק, הגיע הזמן לשותף את הציבור בתובנות חשובות אלו, במטרה לסייע לכל אחד להגיע למתיקות וידיעת התורה. כמו כן מתוך הבנה שאין די בידיעת הכלים להגיע למתיקות והנאה בלימוד, בלא תרגול מעשי, נלמד לעומק גם מהי הדרך לממש בפועל את הדברים, כאשר יסודות הדברים נכונים לכל נושא בו האדם רוצה להתקדם ולהתפתח, תוך התאמת הדברים לכל כלי המסייע למתיקות וידיעת התורה. לצד ההעמקה בתחום והכנת סדרת השיעורים נערכו שיחות עם לומדים רבים, ועי"ז נבנה גם מתווה מיוחד לאבחון אישי, במטרה להתאים את הכלים הנדרשים המתאימים והנצרכים לאותו לומד באופן מיוחד. כלים חשובים אלו עומדים לרשות הציבור בסדרת שיעורים, בה ימסרו לשומעים כלים חשובים רבים שיביאו אותם בסייעתא דשמיא למתיקות בלימוד וידיעת התורה.

לאור הצלחת הסדרה הראשונה של השיעורים, אנו פותחים בס"ד סדרה נוספת ומורחבת של השיעורים.

כל זה בקורס המיוחד מבית סיכומי 'תמצית' שיגרום לך בסייעתא דשמיא ללמוד להנות ולזכור.

עיקרי התכנים בקורס

ביאור מקיף על מעלת ידיעת התורה, והקשר המובהק בין הדרכים למתיקות והנאה בלימוד, לדרכים לזכירת הלימוד לטווח ארוך. הסבר מפורט על דרכי פעילות מערכת הזכרון המופלאה וכוחה העצום, סיבת השכחה, והדרך לחזק מערכת זו ולהשתמש בה בצורה טובה ונכונה. עשרה כלים לחיזוק ההנאה מהלימוד ולידיעת התורה, כלים שעל ידם צמחו כל תלמידי החכמים, ביאור מקיף על כל כלי, ודרכי השימוש בו. פירוט הכלים שעל ידם האדם יכול להתקדם בחיים, בכל תחום, ובפרט בענין מתיקות והנאה מהלימוד, והסבר כיצד להשתמש בכלים אלו כדי לחזק את החיבור ללימוד ואת ההנאה והזכרון. הדרכה מעשית ומפורטת על דרכי הלימוד, החזרה, הסיכומים, ההכנה למבחנים, ועוד. באלו כלים ניתן וצריך להשתמש בלימוד התורה, מלבד בכח השכלי. כל התכנים בנויים ומבוססים על מאות מראי מקומות, שנלמדו בעיון במשך כמה שנים, ולובנו עם תלמידי חכמים ולומדים רבים, ותועלתם בדוקה. שמיעת הקורס תוך מימוש הכלים שינתנו בו, יביאו בסייעתא דשמיא לחיזוק עצום של החיבור והקשר השכלי והרגשי ללימוד התורה, להנאה בלימוד, הגברת המוטיבציה, התמדה ורצון ללמוד כמה שיותר, להבנה עמוקה, לסיפוק והצלחה, להשגת יעדים, להצלחה במבחנים, ולזכירת עוד ועוד סוגיות בצורה בהירה. הדברים ילובנו לעומק ובצורה מעניינת וברורה, ככל שמסגרת השיעורים תאפשר.

נקודות שנעמוד עליהם בסייעתא דשמיא:

- א'** מה ההסבר לעובדה שידיעותיהם של התלמידי החכמים גבוהים משל הלומדים הרגילים בהפרש עצום, למרות שההפרש בשעות הלימוד אינו גדול כ"כ, האם הדבר תלוי בכשרון, או בכלים שמשתמשים בהם אותם תלמידי חכמים?
- ב'** האם החזרה היא הכלי העיקרי לידיעת התורה, והדבר מחייב כל לומד להשקיע זמן רב בחזרה, או שהחזרה היא כלי חשוב מתוך מגוון כלים נוספים, והא בלא הא לא סגי?
- ג'** האם עלינו לקבל כעובדה מוגמרת את המציאות שאיננו זוכרים חלק גדול מתלמודינו, או שהדבר ניתן לשינוי?
- ד'** מה ההסבר לתופעה שלמרות שהבריאה כולה בנויה בצורה מופלאה עם חכמה אינסופית, כח הזכרון שלנו בתלמודינו הוא כושל במיוחד?
- ה'** מה ההסבר לדברי הגמרא (עירובין נ"ד:): על הצורך בחזרה 'ידעי רבנן להא מילתא ועברי עלה', האם כוונת הגמרא שמדובר בהנהגה שאינה ראויה, או שיש כאן הדרכה למעשה?
- ו'** האם יתכן שני אנשים באותה רמת זכרון ואותם שעות לימוד, אחד יזכור פי מאה יותר מחבירו?
- ז'** מהי הדרך באופן כללי למי שרוצה להתקדם בחיים בצורה משמעותית, ומהי הדרך המיוחדת לכך בנושא ידיעת התורה?

- ח'** מהי סיבת הצורך לצאת להתאווור מידי פעם באמצע הלימוד, והאם ניתן להקטין את הצורך בזה?
- ט'** חז"ל (קידושין ל.) מגדירים את רמת הידיעה הנצרכת כרמה של שליפת התשובה באופן מיידי, כאדם ששואלים אותו אם מותר לו לישא את אחותו, האם הדבר אפשרי?
- י'** כיצד מגיעים למצב שבו הידיעות מכפילות את עצמם שוב ושוב (כמו 16-8-4-2-1 וכו'), ולא מתווספות בצורה קבועה (כמו 5-4-3-2-1)?
- יא'** האם ניתן להעלות ולחזק את כשרון הזכירה, או שכל אחד ישאר פחות או יותר עם רמת כח הזכרון עימה הוא נולד?
- יב'** מה ההבדל בין 'תפיסה מצומצמת' בה נלמדת כל סוגיא בנושא בפני עצמו, לבין 'תפיסה מרחבית' בה כל סוגיא מתקשר לחברתה, ומהי השפעת התפיסה המרחבית על ההבנה וההנאה והזכרון?
- יג'** האם ניתן לחזק את ההנאה מהלימוד בכלים פשוטים, או שההנאה מהלימוד היא נחלת 'בני עליה' בלבד?
- יד'** מהי הדרך לעורר את כח הסקרנות ללימוד התורה, אצל מי שאין לו סקרנות כזו בצורה טבעית?
- טז'** באלו כלים האדם יכול להשתמש ללימוד התורה, מלבד כח הראיה והשמיעה והשכל?
- טז'** מהי הסיבה שרבי יוחנן הצטער כ"כ בפטירתו של ריש לקיש עד שמת בגלל זה, רק בגלל שהיה חסר לו את הקושיות של ריש לקיש על דבריו?
- יז'** כיצד ומתי צריך להשתמש בשיטת הסימנים?
- יח'** האם לידיעת התורה נצרכים כלים נוספים שאינם נצרכים לידיעת חכמות אחרות, ואלו כלים משותפים גם לידיעת התורה וגם לשאר ענייני הזכרון?
- יט'** האם ניתן לקצר את הזמן הנצרך לחזרות מחד, ומאידך להגביר את המוטיבציה וההנאה מהחזרות?

תשובות לשאלות אלו, ולעוד שאלות רבות, בקורס המיוחד.

למי מיועד הקורס?

- ❖ בחורים, אברכים ובעלי בתים המעוניינים לחזק את ההנאה והידיעה שלהם בלימוד התורה.
- ❖ מלמדים המעוניינים ללמד את תלמידיהם בצורה מושכת ומעניינת במטרה שהדברים יישמרו אצלם לאורך ימים ושנים.
- ❖ כל מי שמעונין לפתח את רמת הזכרון שלו.
- ❖ לומדים הנמצאים במסגרת של מבחנים, ומעוניינים להצליח במבחנים ולשמר את הידע לזמן רב (וכן לקבל מלגות או תעודות והסמכה לתפקידים הוראה ולימוד תלמידים).
- ❖ לומדים המעוניינים ללמוד בצורה של 'לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא'.
- ❖ כל לומד המעוניין לקדם את איכות לימודו לרמות אחרות לגמרי, בעיון או בבקאות ובכל צורת לימוד.

פרטים על הקורס

- ❖ הקורס יתקיים בעזרת ד' בצורה של שיעורים פרונטליים במקומות שיותאמו לביקוש, וכן יהיה ניתן לשמוע את השיעורים במערכת טלפונית.
- ❖ הקורס יכלול אחד עשר שיעורים של כ-45 דקות, בה נעמוד על יסודות הדברים.
- ❖ השיעור הראשון יהיה תמצית של עקרונות השיעורים, וישמש כהקדמה. לשיעור זה יכול להרשם גם מי שמעונין בהתרשמות אישית ורוצה לבחון את התאמתו לסדרת השיעורים.
- ❖ מחיר הקורס הינו 60 ש"ח כפול 12 תשלומים. הנחה מיוחדת 20 הנרשמים הראשונים: 60 ש"ח כפול 10 תשלומים.
- ❖ מילגה מיוחדת לעומדים ביעדי הקורס, כסכום התשלום לקורס או חלקו. פרטים ימסרו בשיעור הראשון.
- ❖ השיעורים ימסרו בעזרת ד' בירושלים בני ברק ומודיעין עילית, ובמקומות נוספים לפי הביקוש, ע"י עורך סיכומי 'תמצית', החל מתחילת חודש טבת.

לפרטים ולהרשמה ☎ 055-400-7977

פרטים מדויקים על מועדי השיעורים ומיקומם יתפרסמו בקו תמצית שמספרו 02-3131-465 בשלוחת העדכונים.

לומד - דף היומי, עמוד היומי, דף היומי בהלכה, חפץ חיים, ואהבת חסד

אל תוותר על ה"אוצר"

♦ סיכומי תמצית ומבחני לדעת ♦

Bin*****3@gmail.com

הסיכומים והמבחנים כ"כ עוזרים.
איזו בהירות. ממש תענוג!!!
המבחנים זה מחייב מהנה ומדרבן.

85*****ael@gmail.com

אני עושה מבחני דרשו, מאד נעזר
בסיכומי תמצית הדף שכתובים בבהירות
וכן במבחנים שעוזרים לזכור את החומר

761***2@gmail.com

אני נבחן כבר כמה שנים בדף היומי מ"ב.
אין ספק שהמבחנים יש בהם תועלת
מרובה מאד.

הן בלימוד עצמו עמ"נ להיבחן
והן בדרבון בחזרה לקראת המבחן שהיא
תועלת אדירה.
השאלות תמציתיות ומסכמות באופן
מיוחד.

- המבחנים אמריקאיים-שבועיים וניתן לעשותם -

נ בטל: 073-7289-669 | בעמדות נדרים פלוס (לדעת) | במייל: 7692282@gmail.com

מבחני 'לדעת' מופיעים יחד עם סיכומי 'תמצית', ניתן לקבלם:

במייל: 7692282@gmail.com

בנקודות ההפצה ניתן לשמוע בטל' 0737-289-669 בשלוחה 4

בחודש זה (כ"ד חשוון-חנוכה) תתקיים הגרלה מיוחדת לכבוד התורה לומדיה ומשנניה
(בנוסף להגרלות השבועיות הקבועות)

פרס שני: זוכה בקורס היחודי "ללמוד, להנות ולזכור"

פרס שלישי: 10 זוכים ב-250 ₪ ביפה נוף

פרס רביעי: 10 זוכים ב: סט "קצות החושן" הוצ'
דז'ימטרובסקי + סט תמצית משנ"ב

כל מבחן מזכה בכניסה נוספת להגרלה!

תוכנת אוצר החוכמה

אוצר
החכמה

פרס
ראשון

הספריה היהודית הממוחשבת הגדולה בעולם